

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PRIMÁRNÍ A PREPRIMÁRNÍ PEDAGOGIKY

BÁRA NOVÁKOVÁ

V. ročník - prezenční studium

Obor: Učitelství pro 1. stupeň základních škol

**KOMPARACE DIDAKTICKÝCH PROSTŘEDKŮ U ŽÁKŮ NADANÝCH A BĚŽNÉ
POPULACE**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: doc. PhDr. Martina Fasnerová, Ph.D.

OLOMOUC 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 17. června 2018

.....

Podpis

Děkuji doc. PhDr. Martině Fasnerové, Ph.D. za odborné vedení práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci.

Děkuji všem respondentům za ochotu spolupracovat při provádění výzkumné části práce.

Velký dík patří i mému manželovi za podporu nejen při tvorbě této práce, ale i za všechny roky studia.

Obsah

Úvod	6
1 Nadání a talent	8
1.1 Pohled do historie nadání a talentu.....	9
1.1.1 Patologická linie.....	9
1.1.2 Biologická linie.....	10
1.1.3 Psychologická linie.....	12
1.1.4 Enviromentální linie.....	13
1.2 Definice nadání a talentu.....	16
1.3 Modely nadání.....	18
Rezulliho model nadání.....	19
Mönksův model nadání.....	19
Sternbergův model nadání.....	19
Gagného model nadání.....	20
Tannenbaumův model nadání.....	20
Mnichovský model nadání.....	21
1.4 Druhy nadání.....	21
2 Diagnostika a vyhledávání nadaných dětí	24
2.1 Identifikace nadaných dětí.....	25
V raném věku	26
V předškolním věku.....	27
V mladším školním věku.....	28
2.2 Charakteristika nadaných dětí.....	29
2.3 Rozvoj schopností u nadaných žáků.....	31
3 Vzdělávání nadaných žáků	33
4 Systém podpory nadaných žáků	36
5 Didaktický prostředek	39
5.1 Druhy didaktických prostředků.....	39
5.2 Didaktické prostředky určené pro nadané žáky	42

6 Ověřování rozdílů využívání didaktických prostředků pro nadané žáky a žáky běžné populace.....	43
6.1 Výzkumné cíle.....	43
6.2 Metodologie pedagogického výzkumu.....	44
6.3 Typ výzkumu.....	45
6.4 Zvolená metoda sběru dat.....	45
6.5 Práce s daty.....	47
6.6 Etické dimenze výzkum.....	47
6.7 Popis vzorku.....	48
6.8 Výsledky výzkumu.....	49
6.9 Odpovědi na výzkumné otázky.....	53
6.7 Shrnutí odpovědí na výzkumné otázky.....	60
7 Diskuze	62
Závěr	64
Seznam literatury a pramenů	65
Seznam příloh	67
Příloha.....	68
Anotace	79

Úvod

Dnes je trendem vzdělávat nadané děti. Je to velice aktuální téma. Zjišťovali jsme do jaké míry se učitelé interesují do tohoto typu vzdělávání a jaké prostředky k tomu využívají. Tématem diplomové práce je Komparace didaktických prostředků u žáků nadaných a běžné populace. Cílem předkládané diplomové práce je pomocí odborné literatury definovat, kdo je to mimořádně nadaný žák a poukázat na formy nadání a identifikaci talentovaných žáků. Dále definovat pojem didaktický prostředek, který využívají pedagogové v primární škole. Cílem empirické části bylo zjistit, zda pedagogové vyučující mimořádně nadané žáky využívají častěji materiální didaktické prostředky, než pedagogové vyučující žáky běžné populace.

Diplomová práce je členěna na sedm kapitol a závěr. Nejprve je uvedena historie nadání, které je rozložena do čtyř linií, definice nadání a talentu a v krátkosti jsou rozebrány také modely a druhy nadání. Následně se diplomová práce věnuje diagnostice a vyhledávání nadaných žáků, vzdělávání talentovaných, systému podpory mimořádně nadaných žáků a v krátkosti seznamuje s pojmem didaktický prostředek, jeho druhy a typy určené speciálně pro nadané. Teoretická část diplomové práce má za cíl seznámit čtenáře s mimořádně nadanými dětmi a poukázat na specifický přístup ve výchovně-vzdělávacím procesu, který vyžadují k efektivnímu rozvoji jejich talentů, jehož nedílnou součástí je didaktický prostředek všeho druhu.

Šestá kapitola obsahuje empirickou část, ve které jsou pomocí kvalitativního výzkumu zpracovány rozhovory s dvěma odlišnými skupinami pedagogů. První skupinu tvoří pedagogové podílející se na výchovně-vzdělávacím procesu u žáků mimořádně nadaných. Druhou skupinu tvoří učitelé vyučující žáky běžné populace. Díky těmto dvěma rozdílným skupinám je možno provést komparaci didaktických prostředků, které využívají ve svých vyučovacích procesech. Při tvorbě otázek je čerpáno z předchozí zkušenosti s přímou činností s mimořádně nadanými žáky a s žáky běžné populace, kde bylo možno vidět rozdílné využívání didaktických prostředků, jak nemateriálních tak i materiálních. Cílem výzkumné části je poukázat na formy didaktických prostředků, které využívají pedagogové v primární pedagogice.

V závěru empirické části je shrnutí výzkumu, výsledky výzkumu a odpovědi na výzkumné otázky. Výzkum byl zpracován formou polostrukturovaného rozhovoru.

V úplném závěru diplomové práce je předložena diskuze, která vyzdvihuje další témata možného výzkumu v rámci mimořádně nadaných žáků.

1 NADÁNÍ A TALENT

Celková problematika mimořádných schopností a dovedností není jen jednotně ohraničená věda. Zahrnuje řadu výzkumů a badatelských metod, které mají za cíl seznámit širokou veřejnost s nadáním a výjimečnými vlastnostmi, které jsou s ním spojeny. V základě se zaměřuje na rozumové, inteligenční, intelektuální, fyzické, sportovní, umělecké a další projevy lidského chování a jednání. Po celém světě je zorganizovaná velká síť podpory, která má za cíl sjednotit poznatky ze všech vědních disciplín a utvořit tak jednotný pohled na člověka s mimořádnými schopnostmi.

Z historického pohledu pojmy génius, genialita, nadání, talent, intelekt a mimořádné schopnosti a dovednosti nebyly běžně rozšířené v lidské společnosti. Význam těchto pojmů se postupně rozvíjel a formoval podle toho, jak se přetvářela kultura společnosti. Proto během času vznikla velká řada definic, které měly snahu vystihnout výše uvedené pojmy.

Skutečnosti, že někteří jedinci jsou schopni vykonávat určitou činnost daleko rychleji a kvalitněji, si lidé všímali po mnoho staletí a schopnosti potřebné k dosažení mimořádného výsledku činnosti byly z počátku pokládány za „dar boží“. Současně se snažili tento fakt různým způsobem vysvětlovat na úrovni, která odpovídala stupni jejich poznání a stupni vývoje společnosti, ve které žili. (Hříbková, 2009, s. 14)

Největší zásluhu na vybudování teoretických základů, postojů a odlišných přístupů k problematice mimořádných schopností, kterými oplývá jedinec s talentem, má dvacáté století díky rozsáhlému rozvoji v oblasti pedagogiky, psychologie a filozofie. V dnešní společnosti je pojem nadání jedním z hlavních témat podrobných výzkumů. Došlo k prudkému nárůstu zájmu o nadání. Z psychologického hlediska se jedná o zájem z pohledu osobnosti nadaného jedince, kdežto z pedagogického hlediska se jedná o výzkum rozvoje nadání daného jedince. Obě tyto odvětví se promítají ve výchovně-vzdělávacím systému. Hříbková zdůrazňuje „naléhavost potřeby zabývat se tímto tématem rovněž výzkumně, opatrně přijímat výsledky ze zahraničí a ověřovat jejich platnost v našich podmínkách.“ (Hříbková, 2009, s. 7)

V následujících kapitolách se podrobněji seznámíme s historickými souvislostmi spojenými s nadáním, seznámíme se s pojmy nadání a talent, pomocí odborné literatury vyhledáme důležité definice těchto pojmů a určíme druhy a formy projevů nadání.

1.1 Pohled do historie nadání a talentu

Když se ohlédneme do minulosti, pojem nadání se vůbec nepoužíval. I v minulosti, stejně jako v dnešní době, se člověk setkával s různými rozdílnostmi mezi jedinci. Ať už se jednalo o tělesné, psychické nebo sociální rozdíly. „Skutečnost, že někteří jedinci jsou schopni vykonávat určitou činnost daleko rychleji a kvalitněji, si lidé všímali po mnoha staletí a schopnosti potřebné k dosažení mimořádného výsledku činnosti byly zpočátku pokládány za „dar boží“.“ (Hříbková, 2009, s. 14)

Pojem nadání se začal zkoumat z mnoha pohledů. Výsledky úvah a bádání se rozdělují na několik historických linií úvah o nadání a každá se zaměřuje na jinou část lidské osoby. Všechny tyto linie nám dávají jasný pohled na nadání jako takové a zároveň se některé vzájemně podporují.

1.1.1 Patologická linie

Tato linie je jedna z nejstarších úvah, které se o nadání jako takovém zmiňuje. Řada myslitelů v minulosti totiž uvažovala o vztahu mezi genialitou a psychickou nebo systematickou chorobou. (Hříbková, 2009, s. 17) Už ve starověku např. filozof Platón spojoval genialitu s duševní chorobou. Sám zmiňoval, že bez nadšení - mánie - není genius schopen podat tak výborný výkon. Toto nadšení pro nadání ve 14. století vystřídalo tvrzení spisovatele a filozofa T. Campanelly (1568-1639), který tvrdil, že mimořádné nadání je příznakem duševní choroby - padoucnice.

Teprve v 19. století se začalo mluvit o tzv. patologické teorii geniality. Jejím tvůrcem a zakladatelem byl italský psychiatr C. Lombroso (1835-1909). Vynaložil velké úsilí a svůj výzkum zakládal na tom, že je nutné vycházet z rozšířeného názoru, že nadání je souhra duševního a fyzického onemocnění. Ve svém výzkumu, kdy sledoval 27 případů somatických a psychických znaků degenerace jedinců, však došel k závěru, že

genialita vzniká degenerací jedince, která je podmíněna patologickými procesy. Jeho závěr byl, že se jedná o degenerativní psychózu. Tato degenerativní psychóza spadá mezi epileptická onemocnění. Byla tedy zcela vyloučena možnost, že by géniem mohl být zcela zdravý jedinec. Tento názor vyvolal velkou vlnu odporu a byl odmítán mnoha vědci. Dokonce ho označili za nevědecký.

K této myšlence, že duševní choroba souvisí s mimořádným nadáním, se i v současné době přiklání někteří z vědců. Například R. Eisenman (1997) uvádí, že mírné projevy duševní choroby mohou zcela jistě přispívat k tvůrčímu procesu jedince a směřovat tak k vytvoření mimořádného díla. (Hříbková, 2009)

1.1.2 Biologická linie

Další skupinu, při zkoumání geniality, tvořili myslitelé starověku a středověku, kteří zastávali ten názor, že mimořádné nadání jedince má kořeny v organismu, který je něčím jiný, než organismus lidí běžné populace. Jejich schopnost spojovali se speciální fyzickou zdatností a zvláštní stavbou jejich mozku. Tento názor převládal v 19. století, kdy se setkáváme s velkým rozmachem v lékařství, přírodních vědách a biologii. Hlavní rysy vědci přisuzovali biologickým faktorům a byli přesvědčeni, že nadání je založeno především na biologické determinaci schopností. Hlavním cílem výzkumu byl dospělý jedinec. Tyto jedince s těmito mimořádnými hodnotami označovali jako *génie*. U dětí užívali označení „*zázračné dítě*“.

Hlavními znaky pojmu génius byly přisuzovány specifické rysy, podle kterých tyto jedince dokázali určit. Dva z nejdůležitějších rysů byly: 1. Vynalézavost, kterou se myslela zvláštní vrozená duševní schopnost označována jako ingenium. 2. Neobyčejné tvořivé schopnosti.

Tyto dva důležité rysy měly za následek vytvoření nového moderního pojmu génia. Jeho tvůrcem je F. Galton¹ (1822-1911), který jako první zformuloval otázku o podílu dědičnosti a prostředí na vzniku individuálních rozdílů v lidských vlastnostech a talentech. Byl jeden z prvních, který na základě studií genů dokázal klasifikovat lidi po-

---

¹ Francisz Galton - (bratranec Charlese Darwina) jeho myšlenky o inteligenci se odráží v evoluční teorii na základě přírodního výběru.

dle jejich fyzických a intelektuálních schopností. (Hříbková, 2009, s. 20) Ve svých výzkumech měl za cíl dokázat, že duševní schopnosti jsou zděděné stejně jako fyzické vlastnosti.

Dalším, již novodobým, vědcem, který se zabýval biologickým pohledem na nadání a jeho výzkumem, byl A. R. Jensen. Došel k závěru, že individuální rozdíly v inteligenci mohou být lépe rozpoznatelné, když se zaměříme na výzkum individuálních rozdílů v rychlosti přenosu informací v nervech. V tomto mu velmi oponoval H. J. Eysenck² (1916-1997), který přišel s nápadem, zaměřit se na výzkum přesnosti přenosu informací v nervech. Také připouští, že inteligence může být enviromentálními vlivy pozměněna.

Nejnovější pohledy týkající se inteligence z hlediska biologie se často liší, i když přihlédneme ke skutečnosti, že všechny vědní disciplíny velmi pokročily a stále se prudce rozvíjí. Mnoho vědců současnosti (L. A. Thomson, R. Plomin) je velmi opatrných v závěrech, ke kterým docházejí. Sami však uznávají, že teprve teď, v posledních letech, se otevírají dveře opravdovému biologickému zkoumání nadání a to právě díky velkému rozmachu a pokroku vědy. Biologové sami uznávají, že *„biologická vysvětlení nejsou přímočará, a nejsou ani nutně konkrétnější než vysvětlení psychologická. Přimlouvají se za novou interdisciplinární integraci oboru psychologie a biologie.“* (Hříbková, 2009, s. 23) V biologických výzkumech, které se zaměřují na tuto oblast (nadání) se v nynější době zaměřují především na vztah mezi vysokým IQ a vybraným biologickým souvztažným pojmem. Neustále však přetrvává fakt, že závěry z těchto výzkumů mohou být interpretovány velmi opatrně, a to z důvodu jejich nepřesnosti (ve výzkumu se pracuje s velmi malým počtem zkoumaných osob), proto je velmi obtížné veřejně předkládat závěry. Dalo by se říct, že se jedná o tzv. hypotézy, se kterými je třeba nadále pracovat a ověřovat je. Dále je také fakt, že výzkumy nadání jsou založeny na výšce IQ, které je zjišťováno psychometricky.

Aktuální pokrok v rychlém rozvoji neurověd přispívá k vysvětlení příčin individuálních rozdílů v inteligenci na biologické úrovni. (Hříbková, 2009)

---

² Hans Jürgen Eysenck - svou teorii zakládá na typech a rysech osobnosti, proslul svou typologií osobnosti

1.1.3 Psychologická linie

Psychologický pohled na nadání zdůrazňuje potřebu motivačních činitelů při mimořádných výkonech. Mezi biologickou a psychologickou linií je ten rozdíl, že z psychologického pohledu se autoři nezabývali nadáním ve smyslu vrozených disciplín. Spíše se zaměřovali na otázku - Jak a proč dochází k tomu, že u některých jedinců se setkáváme s mimořádnou tvořivou produkcí a aktivitou? (Hříbková, 2009)

Jeden z prvních představitelů, kteří se zaměřili na oblast nadání, byl Sigmund Freud³ (1856-1939). Ten došel k závěru, že nadání je určitá sublimace, při které dochází k potlačení sexuálního cíle. Ten je pak nahrazen kulturním nebo sociálním cílem. Jako příklad uvádí Michelangela a jeho tvorbu nebo Leonarda da Vinci a jeho díla.

Dalším, který se na tuto oblast zaměřil, byl například Ernst Kris (1900-1957). Ten tvořivost - čili nadání - objasňuje tím, že je to určitá forma regrese, kdy se jedná o obranný mechanismus, kdy dochází k mimořádné produkci a tvorbě. Měl na mysli osoby, které postrádaly ve svém chování jakékoliv zábrany, byly spontánní a bezprostřední. Jevily také známky hravosti. Tyto zkoumané osoby byli schopny velké imaginace, hravé představivosti, kdy si méně kontrolovaly své Ego. Tím mají možnost vstoupit do iluminční fáze svého tvůrčího procesu, kde nachází originální nápady, které následně mohou realizovat. Důležitá je v tomto stádiu schopnost regrese, kdy je jedinec schopen "návratu" (Hříbková, 2009)

Všechny tyto pohledy se však setkaly s velkou kritikou. Později se setkáváme s názory některých psychoanalytiků, kteří „*za hlavní podmět pro rozvoj tvořivosti považují způsob výchovného působení na dítě a stimulování rozvoje především volných vlastností a nikoliv tedy mechanismus obran nebo překonávání svého vlastního deficitu.*” (Hříbková, 2009, s. 27)

---

³ Sigmund Freud - zakladatel psychoanalýzy

1.1.4. Enviromentální linie

Tuto linii lze chápat jako komplex filozofických, pedagogických a sociologicko-psychologických názorů zdůrazňujících úlohu vnějšího prostředí v rozvoji nadání a osobnosti. Jedná se o velmi obsáhlou a širokou linii úvah.

Jedny z nejstarších a prvních názorů na myšlenkový rozvoj a rozvoj schopností nacházíme už v dílech starověkých filozofů jako například byli Isocrates, Aristoteles, a Platón. Školy, které tyto filozofové založili, podporovaly rozvoj jedince a jeho vědění. Můžeme říct, že i v dnešní době, v problematice vzdělávání nadaných žáků, čerpáme z jejich úvah o směru výuky.

Prvním filozofem starověku byl Aristoteles (384 př. n. l.-322 př. n. l.), jehož výuka měla být realizovaná pro všechny občany, avšak mělo by se dbát na individualismus každého jedince. Jinými slovy řečeno, přišel s myšlenkou individuálního přístupu k žákům. Na této myšlence je dnes založena a rozvíjena pedagogika nadaných jedinců.

Dalším stěžejním filozofem starověku byli Platón (427 př. n. l.-347 př. n. l.), který představil svou ideologii vzdělávání ve třech oblastech - filozofie, múzická a gymnastická výchova. Na toto členění se navazuje do dnešní doby, kdy ho využíváme při identifikování základních druhů nadání - pro vědu, umění a sport. Dále Platón zdůrazňoval, že učení by mělo probíhat bez tlaku na žáka. To vede k nejlepšímu výběru těch nejlepších, kdy se průměrní upozadí a vyniknou ti nadaní. Jeho tvrzení neustále platí i v dnešní době, kdy u nadaných žáků pozorujeme, že převládá vnitřní motivace nad vnější.

Za zmínku také stojí Isocrates (436 př. n. l.-338 př. n. l.), který využíval praktických cvičení, ve kterých požadoval praktické projevení žákovy schopnosti. Jednalo se o výuku příkladem, kterou považoval za velmi podněcující faktor rozvoje. Jeho cílem však bylo používat takový přístup k žákovi, který respektoval jeho vlastnosti.

Úsilí všech těchto filozofů bylo ovšem přerušeno ve středověku, kdy se propagoval učební směr - scholastika. V tomto období individuální přístup k žákům šel stranou. Celkově došlo k odvrácení pozornosti od poznávání světa a člověka. Avšak s nástupem renesance a humanizmu se opět navrátil zájem filozofů o kreativní chování a posílila se víra v člověka a jeho rozvoj. Sítil zájem o zkoumání možností jak uspořádat

prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá a učí se, aby mohlo být dosaženo pokroku v jeho vědění.

Na tyto myšlenky navázal J. A. Komenský (1592-1670). Ten se však domníval, že nadáním nedisponují pouze ti, kteří oplývají ingeniem. Domníval se, že nadání je přítomno v určité míře u každého člověka, jen je potřeba ho správně rozvíjet. Zastával myšlenku nenásilného působení a respektování přirozeného vývoje. (Hříbková, 2009)

Problematika nadání se pečlivě začala zkoumat až ve 20. století, kdy se otázka nadání a vzdělání nadaných dostala do popředí. Toto zaměření a jeho moderní výzkum má teprve stoletou historii.

Zásadní změny nastaly už ve 2. polovině 19. století, kdy se psychologie stala samostatným vědním oborem a začala zkoumat mentální schopnosti jedinců. Také se začaly objevovat nové názory vědců na vzdělávání nadaných žáků a to vedlo k reformám v pedagogice - experimentální pedagogika.

Největším krokem v rozeznávání nadání bylo vypracování inteligenčních testů. První testy které vypracoval francouzský psycholog A. Binet (1857-1911). Přispělo k tomu rozhodnutí francouzské vlády, jež roku 1881 vydala zákon o povinné školní docházce. Jednalo se o počátek respektování individuálních rozdílů učitelem, protože zákon udával, že se učitel musí přizpůsobit širokému spektru dětí s individuálními potřebami. To mělo za následek to, že vláda požádala Bineta, aby vypracoval test, který by umožňoval zjistit, které děti jsou intelektově tak omezené, že by nedokázaly absolvovat povinné školní vzdělávání. (Laznibatová, 2012) Binet došel k závěru, že by inteligence měla být měřena pomocí úloh, které vyžadují schopnost uvažovat a řešit problémy, místo toho, aby byly použity percepční a motorické schopnosti.

V roce 1905 A. Binet se svým spolupracovníkem T. Simonem vytvořili inteligenční škálu. Tu v roce 1916 revidoval L. Terman (1877-1956) společně se svými kolegy na Stanfordově univerzitě. Vznikla tak Stanfordova-Binetova inteligenční škála, která se používá až do dnes. (Laznibatová, 2012)

Jedním z dalších důležitých prvků zkoumání nadání a inteligence jako takové byl pojem inteligenční kvocient. Tento pojem vytvořil psycholog W. Stern (1871-1938), který „jako první analyzoval aspekty vysokého nadání a také pojmy jako je nadání, inteligence, talent, génius atd.“ (Laznibatová, 2012)

Pojem inteligenční kvocient (IQ) se dá jednoduše vypočítat podle vzorce: $Q = MV : CHV \times 100$, jedná se o poměr mezi mentálním věkem a chronologickým věkem zkoumaného jedince. (Laznibatová, 2012)

V roce 1989 J. F. Feldhusen⁴ uznal, že L. Terman má největší zásluhy a přínos v oblasti nadání. Ve své knize *Genetické studie genů*, vydané roku 1925, došel totiž k závěru, že nadání se liší mnoha psychickými, fyzickými a sociálními charaktery v porovnání s běžnou populací. Své studie rozpracoval a celkově shrnul ve svých pěti dílech, kde dokládal důležité závěry a momenty ze životů zkoumaných nadaných jedinců. Shrnul v nich i jakého vzdělání dosáhli a jejich vědecké práce, eseje, atd. (Laznibatová, 2012)

První speciální třída pro nadané žáky vznikla v USA v New Yorku roku 1922. Velkou zásluhu na tom měla L. Hollingworthová⁵ (1886-1939). Následovalo otevření první školy pro nadané, a to v roce 1940 taktéž v New Yorku. V období mezi lety 1960-1970 byly potřeby nadaných žáků upozaděny a byly zrušeny všechny projekty na podporu nadaných. V roce 1970 nastali velké reformy ve školství, a ty zdůrazňovaly potřebu podpory nadaných. To mělo za následek, opětovaný velký rozvoj podpor pro nadané žáky. V 70. a 80. letech začaly vznikat organizace pro podporu nadaných. Také začali vycházet časopisy, které poskytovaly rodičům, učitelům a dětem rozmanité služby a pomoc při rozvíjení nadání. „V roce 1974 zákon oficiálně určil finance na podporu projektů pro nadané žáky a studenty.“ (Laznibatová, 2012, s. 14-15)

V České republice byl systém podpory nadaných a mimořádně nadaných jedinců oficiálně schválen přijetím školského zákona 561/2004 Sb., vyhláškami č. 72, a 73/2005 Sb. Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a také přijetím dokumentu koncepce péče o nadané žáky ve školských a poradenských zařízeních pro období 2004 - 2008. (Štřáva, 2012) Cílem těchto dvou konceptů bylo vytvořit správné podmínky pro práci s nadanými žáky a využít tak integračního vzdělávacího modulu. Podmínky pro práci s nadanými žáky určil Rámcový vzdělávací program, který byl Ministerstvem školství schválen 24. 8. 2004. Avšak až v roce 2005, kdy začala platit vyhláška 73/2005

---

⁴ John Frederic Feldhusen - Americký vzdělávací psycholog žijící v letech 1926-2009, pracoval na výzkumech týkajících se vzdělávání nadaných.

⁵ Leta Stetter Hollingworth - americká psycholožka, známá svou prací s výjimečnými dětmi

MŠMT ČR, byly mimořádně nadané děti postaveny na úroveň dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

1.2 Definice nadání a talentu

Už ve starověku se poprvé objevila snaha definovat mimořádné vlohy jedince. Termíny génus a genialita přetrvaly až do dnešní doby, avšak, jak uvádí psychologický slovník, jedná se o jedince „s nejvyšším stupněm tvůrčích schopností prokázaných mimořádným výkonem v určitém oboru.“ (Hartl, Hartlová, 2015, s. 178) Pro pojmy nadání a talent se ve vědecké i odborné literatuře setkáváme s mnoha odlišnými definicemi, které, někdy až náročnými způsoby, pojmy nadání a talent vysvětlují.

Problematiku nadání a jeho studie provází po celou dobu nejednotnost v přístupech a definování vlastností, jako je inteligence či tvořivost. (Fořtík, 2015) Velmi výstižně pojem nadání definuje psychologický slovník (Hartl, Hartlová, 2015, s. 338), který nadání popisuje jako „soubor vloh k úspěšnému rozvíjení schopností; nejčastěji používáno ve spojení s jedinci podávajícími nadprůměrné výkony při činnosti tělesné či duševní.“

Stručný psychologický slovník (Abramenková, 1987, s. 120) rozděluje nadání na několik odvětví a definuje ho jako: „ A) kvalitně osobitý souhrn schopností, které podmiňují úspěšné vykonávání činnosti; B) všeobecné schopnosti nebo všeobecné prvky schopností, které podmiňují možnosti člověka, úroveň a vlastnosti jeho činnosti; C) rozumový potenciál nebo inteligenci, celostní individuální charakteristiku poznávacích možností a schopností se učit; D) souhrn vloh, vrozených daností projev úrovně a vlastností vrozených předpokladů; E) talent, existence vnitřních podmínek na dosažení vynikajících výsledků v činnosti.“ Všechny vlohy a dovednosti na mimořádné úrovni kompenzují ty méně rozvinuté schopnosti jedince, a proto je nutné ještě více věnovat pozornost rozvoji mimořádných vlastností u nadaného jedince, a to jak na vědecké úrovni, tak i v odborné praxi. Poukazuje na rozmanitost pojmu nadání.

Vytyčení rozmanitých definic pro pojmy nadání a talent neslouží pouze pro vědecké výzkumy, ale napomáhají ještě k přesnějšímu a kvalitnějšímu vyhledávání a určování mimořádných vlastností u jedinců s neobyčejnými schopnostmi. Za nadané je-

dince se dají označit všichni ti, kteří vlastní talent, který nesouvisí s jejich vysokou intelektovou schopností. Tito jedinci se dají identifikovat třemi základními rysy: „*nadaný jedinec je předčasně zralý (psychicky nebo fyzicky), nadaný jedinec potřebuje minimální pomoc v oblasti, ve které vyniká, nadaný jedinec chce vynikat v oblasti, ve které je nadaný a věnuje tomu téměř všechn svůj volný čas, bez jakéhokoliv vnějšího nátlaku.*” (Laznibatová, 2012, s. 58) Nutností je konstatovat fakt, že ve většině případů se jedná o jedince, kteří přesahují běžnou, mezinárodně uznávanou, škálu intelektových schopností.

Pro bližší učení pojmu nadání uvádí Laznibatová tyto názorné skupiny: A) nadání jako souhrn vrozených předpokladů nebo výsledek rozvoje těchto předpokladů; B) nadání se ztotožňuje se schopnostmi nebo se chápe jako souhrn všech dynamických předpokladů; C) nadání jako vlastnosti, kterými oplývá každý jedinec nebo naopak něco, čím disponují pouze někteří; D) nadání se vztahuje pouze na určité oblasti anebo naopak pro velmi širokou oblast. (Laznibatová, 2012)

L. J. Lucita (B. Fegerová, 1988, cit. Laznibatová, 2012) poukazuje na 6 nejznámějších definic, o které se ve výzkumech opírá mnoho dalších autorů, jako jsou L. Terman, P. Witty, J. T. Webb, J. Gowan, a další. „*První definice: ex-post-facto - jedná se o označení ze starší literatury, kde za nadaného jedince se označuje ten, který podává vynikající a nadprůměrné výkony. Druhá definice: IQ - tento typ definice užíval L. Terman. Nadání je určeno na základě inteligenčních testů. Třetí definice: Sociální- nadaný jedinec je vysoce nadprůměrné v každé potenciálně cenné oblasti. Čtvrtá definice: Procentuální- děti, které díky svým schopnostem podávají výborné výkony a ve škole se zařazují mezi 15 - 20 procent nadaných jedinců. Tato definice nadání má význam především pro teoretické a vědecké účely. Pátá definice: Kreativní - pozornost je zde věnována kreativní úrovni - nadané dítě je každé dítě, které má přirozený potenciál rozvíjet svou tvořivost. Šestá definice: definice, které vznikly při rozpracování modelů inteligence- tyto definice byly v roce 1979 zařazeny do federální legislativy Spojených států. Jsou založeny na definice podle S. Marlanda, který tvrdí, že nadané dítě je to, které vyniká v jakékoliv z následujících oblastí: všeobecná intelektuální oblast, speciální akademické vlohy, kreativní nebo produktivní myšlení, vůdčí schopnost, vizuální schopnost a pohybové nadání, psychomotorické schopnosti.*” (Laznibatová, 2012, s. 63-64)

Všechny tyto skupiny nám krásně dokazují, že je velmi důležité rozlišovat formy nadání. Velkou váhu na nadání mají biologické základy a prostředí, které nadání rozvíjí a ve kterém jedinec vyrůstá.

V odborné literatuře někteří autoři (Mönks, Ypenburg, Fořtík a Fořtíková) považují pojmy nadání a talent jako synonymní výrazy. V následujícím textu diplomové práce si určíme autory, kteří již se zmíněnými pojmy pracují jako se synonymy či je rozlišují jako rozdílné pojmy. Mezi významné autory odborné literatury patří Mönks a Ypenburg, kteří považují pojmy nadání a talent za identické. Fořtík a Fořtíková také nerozlišují pojmy nadání a talent a považují je za totožné výrazy. „*Mezi teoretiky neexistuje jednoznačné rozlišování pojmů nadání a talent....budeme tedy nadání a talent, stejně jako nadaný a talentovaný, používat jako synonyma. Vždy máme na mysli mimořádně rozumově vybavené jedince.*” (Fořtík, 2015, s. 12) Dalším významným autorem textu o jedincích s mimořádnými vlastnostmi je Dočkal, který také zastává názor ekvivalence těchto slov. Jedním z autorů, který se naopak přiklání k faktu, že oba pojmy zahrnují rozdílný pohled na jedince je Laznibatová. Diferencuje nadání a talent podle kvalitativního dělení: „*geneticky-vývojový - nadání představuje potenciální vlohy, talent je už výsledkem vývojového procesu... a podle stupně všeobecnosti - nadání se chápe více jak jen všeobecné předpoklady na činnost a výkon, talent je chápán jako určité specifické nebo úzce vymezené předpoklady na činnost.*” (Laznibatová, 2012, s. 62) K rozdílnému pojetí se přiklání také Musil. (Musil, 1989)

V předkládané diplomové práci, pro jedince s mimořádnými vlohy a určení jeho schopností a dovedností, budou termíny nadání a talent také použity jakou synonymní výrazy. V následujícím textu se budeme zabývat modely pojmu nadání.

1.3 Modely nadání

Oproti historickým pohledům na nadání máme dnes tu výhodu, že vědci vytvořili několik modelů nadání, které přehledně odráží samotnou podstatu nadání. Modelů existuje více a každý má jinou podobu a obsahuje různá kritéria a oblasti. Každý z modelů může být platný u různých a odlišných skupin nadání, dokonce u specifických sku-

pin nadaných dětí. Všechny tyto modely výstižně shrnuje doktorka Eva Machů (Machů, 2010), která nás seznamuje se 6 typy modelů nadání.

Renzulliho „model tří kruhů”

J. Renzulli je americký profesor psychologie, který rozpracoval svůj grafický model nadání na základě tří základních složek, které spolupracují v určité harmonii. Jedná se o nadprůměrnou inteligenci, tvořivost a zaujetí pro úkol. Jedná se o jeden z nejznámějších modelů, který je často využíván a jeho cílem je zdůraznit důležitost motivace, která je nezbytně nutná pro správný rozvoj nadání.

Mönksův „vícefaktorový model nadání”

F. J. Mönks je člen mezinárodní společnosti ECHA (Společnost pro talent a nadání). Autor vychází z vlastních zkušeností, kdy bojuje za individuální přístup k dítěti. Jeho cílem bylo rozvinout ještě více model J. Renzulliho, a to tím, že zapojil i faktory sociálního prostředí, které na dítě silně působí. Jedná se o rodinu, školu a přátele, kteří tvoří sociální prostředí kolem dítěte a utváří jeho vývojové potřeby. Zdůrazňuje fakt, že o nadání se může uvažovat až v případě, že všechny tyto faktory do sebe zapadají. Jeho snahou je sjednotit psychologická, pedagogická, sociální a vývojová hlediska. (Machů, 2010)

Sternbergův „triachtický model nadání”

R. J. Sternberg přichází s úplně rozdílnou definicí nadání, než kterou zastávali jeho předchůdci. Zastává názor, že není možno inteligenci měřit pouze testy inteligence, protože tyto testy měří pouze jednu část vícesložkové inteligence. Nadání proto definuje třemi skupinami, které se musí navzájem společně vyvažovat. Jedná se o *analytické nadání* (*jedinec problém rozebere na určité části a všem těmto částem rozumí*), *syntetické nadání* (*jedinec vidí hlubší souvislosti problému, dobře reaguje v nových situacích*) a *praktické nadání* (*jedinec aplikuje své analytické a syntetické schopnosti do praxe*). (Machů, 2010, s. 25)

Gagného „diferencovaný model nadání a talentu”

F. Gagné je kanadský psycholog, který nadání definuje jako přirozenou schopnosti vykonávat nadprůměrné výkony a talent považuje za schopnost, která rozvíjí nadání systematickou přípravou. Jeho model nadání klade důraz na důležitost učení. Odráží se v něm moderní pohled na potřeby společnosti, jelikož má velkou zásluhu na vysvětlení talentu v kategoriích potenciálu a nadprůměrných schopností.

Určil čtyři základní skupiny nadání, které se dále individuálně rozvíjí pomocí specifických schopností každého jedince. Jedná se o tyto skupiny: intelektové vloh, tvořivé vloh, socioafektivní vloh, senzomotorické vloh. Doprostřed tabulky vložil tzv. katalyzátory, které kladně a záporně ovlivňují projevy nadání. (Machů, 2010) (viz. příloha č. 1)

Model nadání A. J. Tannenbauma

A. J. Tannenbaum ve své definici nadání zdůrazňuje realizační složku talentu. Do svého modelu zahrnul pět psychologických a sociálních vazeb, které při spolupůsobení mají důležitý vliv na realizační složku nadání. Jedná se o tyto faktory: všeobecná schopnost: jedná se o obecnou inteligenci. Ta se odráží ve všech typech nadání, avšak v každém jinou měrou. Speciální schopnosti: jde o schopnosti výjimečného významu, vysoké kvality, které jedince posouvají k vrcholným výkonům v určité odborné činnosti. Neintelektové faktory: v tomto faktoru jde o schopnosti výjimečného výkonu, které se podílejí na vysokých výkonech, nebo které jsou vedlejším produktem skutečného výkonu. Avšak je velmi důležité podotknout, že je velmi náročné tyto faktory změřit, protože je lze velmi obtížně odlišit. Faktor prostředí: Nadání se bude správně rozvíjet pouze v případě, že získá správné kulturní klima a prostředí. Za primární vnější prostředí je považována rodina. Dále pak škola, vrstevníci a přátelé. Faktor šance: Jedná se o komplexní skutečnosti, které mohou zásadně ovlivnit talent jedince. Buď je mohou rozvíjet a potlačit do popředí, nebo naopak zcela udusit.

Důležité je podotknout, že každý z těchto pěti faktorů se dále ještě dělí na složku statickou a dynamickou. Jedná se o vrozené předpoklady jedince (neměnné faktory) a předpoklady, které získává pomocí vzdělávání a rozvojem. (Machů, 2010)

Mnichovský model nadání

Tento model je velmi podrobný, jelikož jsou v něm „*shrnuty některé základní myšlenky předchozích modelů.*” (Machů, 2010, s. 27) Vlohy jedince jsou zde popsány jako prediktory, které se rozvíjejí prostřednictvím moderátorů, které vychází z podstatných znaků jedince nebo z vnějšího okolí. Pokud dochází k příznivé součinnosti, všechny faktory navzájem pak napomáhají k projevení daného talentu. (Machů, 2010)

Z předložených modelů je zřejmé, že se autoři neomezují pouze na složku intelektovou nebo jinou specifickou složku rozumových schopností. Jsou zde totiž zahrnuty i složky neintelektové a sociální. V souvislosti s „*retrospektivními studiemi bylo zjištěno, že pojem nadání je výsledkem nejen harmonického spolupůsobení faktorů intelektových, ale také emocionálních (motivace, sebepojetí) a sociálních (podpora ze strany rodiny, školy, přátel.*” (Machů, 2010, s. 27)

1.4 Druhy nadání

Již jsme se zmínili o historickém pohledu na jedince s mimořádnými vlohy a na jeho zařazení do společnosti. Z velké části byl nadaný jedinec ze společnosti vyřazen, či naopak považován za nadřazeného v porovnání s běžnou populací.

Nadání nelze správně rozvíjet, pokud neurčíme typ, ve kterém jedinec vyniká. Proto je důležité členění na druhy nadání, ve kterých je daný jedinec mimořádný. Nadaný není nadprůměrný ve všech svých vlastnostech a schopnostech, ale vždy je to soubor určitých specifických vlastností, které tvoří daný talent. Může se jednat o jednotlivou či smíšenou formu nadání. (Mönks, Ypenburg, 2002, s. 27) Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017, s. 149) poukazuje na fakt, že „*nadaným žákem se rozumí jedinec, který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.*”

Američtí experti DeHaan a Havighurst definovali druhy nadání, které se uplatňují i v současném rozlišování akademických talentů. Jde o tyto kategorie: „*Intelektové*

kategorie, kreativní myšlení, vědecká schopnost, vůdcovství ve společnosti, mechanické schopnosti, talent v umění.” (Fořtík, 2015, s. 12) Jedná se o oblasti, ve kterých se nadání nebo potenciální nadání může projevit a poukazuje na kategorizace činností, ve které jedinec vyniká. Hlavním cílem této kategorizace je určit správné odvětví, v němž se nadaný může správně rozvíjet, a tak uplatnit své vlohy.

S pojmy nadání a talent jsou úzce spojeny ještě dva, dosud nezmíněné, ale významné pojmy, inteligence a tvořivost. Mönks a Ypenburg uvádí, že tvořivost zaujímá důležité místo v definici nadání. *„Nikdo není pouze tvořivý, či pouze vysoce nadaný. Z množství výzkumů vyplývá, že většina tvořivých osob je také vysoce nadaná. Totéž však neplatí obráceně: ne všechny vysoce nadané osoby jsou tvořivé.”* (Mönks, Ypenburg, 2002, s. 27) V dnešní době se ve spojitosti s nadáním velmi často setkáváme s pojmem inteligence. Je to schopnost myšlení a učení zároveň. V souvislosti s inteligencí je pro nás nejdůležitějším orgánem mozek. Je vědecky dokázáno, že člověk využívá pouze 25 procent kapacity mozku. V porovnání s živočichy je to jen zlomek, ti podle výzkumů využívají 50-70 procent celkové kapacity. Důležité je však zdůraznit, že lidský mozek je nejkomplicovanější orgán v celé živočišné říši. Obsahuje až 100 miliard neuronů, které spojuje více jak 100 biliónů spojení - synapsí. Podle výzkumů jsme dosáhli na vrcholnější hranici vývoje. Kapacita mozku se už dále nemůže zvětšovat, protože by to mohlo mít pro naši existenci negativní následky. Inteligence každého jedince se odvíjí od rychlosti přenosu signálu a díky tomu můžeme změřit inteligenci u každého jedince individuálně. (Laznibatová, 2012, s. 23)

Všeobecně je však předložena shoda, že intelekt musí tvořit určitý základ pro rozumové nadání. Jedno z mnoha členění nadaných jedinců vypracoval F. Gagné (1998). To se odvíjí od výšky IQ. Můžeme ho znát pod názvem *„metricky založený systém”*. Mírně nadaný jedinec - IQ je vyšší než 120, tvoří 10% celkové populace. Středně nadaný jedinec - IQ 135 a výš, tvoří 1% celkové populace. Vysoce nadaný jedinec IQ 145 a více, tvoří 0,1% celkové populace. Extrémně nadaný jedinec - IQ 164 a více, tvoří 0,001% celkové populace. (Jurášková, 2003, s. 28-29)

V textu předkládané diplomové práce jsme se doposud zaměřili na historický pohled na nadání. Za důležité jsme považovali definovat základní pojmy a nastínit myšlenky některých odborníků z této vědní oblasti. Uvedené modely nadání nám poukazují

na důležitost všech složek nadání a určují, které složky ovlivňují mimořádné nadání. Dále jsme zmínili druhy nadání, jímž jsou oblasti, ve kterých jedinec vyniká. Tyto kategorie nadání se mohou vyskytovat jednotlivě nebo se mohou prolínat ve více druzích nadání.

V následující kapitole se zaměříme na charakteristiku nadaných dětí. Na základě určených forem projevů nadání následně poukážeme na jejich identifikaci v raném věku, v předškolním věku a mladším školním věku. Také se zaměříme na možnosti rozvoje schopností talentovaného žáka a na pedagogický přístup, který vyžaduje.

2 Diagnostika a vyhledávání nadaných žáků

Jak jsme se již zmínili, jaké druhy nadání lze u talentovaného dítěte s mimořádnými vlohami pozorovat. V této části předkládané diplomové práce se zaměříme na dva důležité způsoby diagnostiky nadaných dětí a to na subjekt, který diagnostiku provádí, ale také na obsahovou stránku diagnostiky. Poukážeme si na identifikaci mimořádně talentovaného dítěte, která je důležitá pro jemu věnovanou speciální péči, tak aby byly rozvíjeny jeho vlohy.

Dále si vytyčíme formy, nadání, které jsou typické pro nadané jedince. Následně si poukážeme na identifikaci mimořádně talentovaného dítěte, která je důležitá pro jemu věnovanou speciální péči, tak aby byly rozvíjeny jeho vlohy.

Diagnostikou talentovaných jedinců jsou dle právního řádu České republiky zákon č. 561/ 2006 vyhlášky 16 a, jsou pověřena školská poradenská zařízení, ty zahrnují pedagogicko-psychologické poradny (dále i PPP) a speciální pedagogická centra (dále i SPC).

Prvotní diagnostiku nadání často provádí rodiče, příbuzní či pedagog. Ve velké většině je to právě učitel v mateřské škole, který upozorní rodiče na mimořádné vlohy jejich potomka. Diagnostika není závislá na věku dítěte, avšak čím je dítě mladší, tím je náročnější. Pozitivní však je fakt, že čím dříve bude talentované dítě diagnostikováno, tím dříve bude *„zařazené do speciálního programu, vzhledem na jeho vzdělávací potřeby, tím je edukační působení efektivnější.“* (Jurášková, 2003, s. 46)

Metody správné diagnostiky rozděluje Jurášková (Jurášková, 2003) na několik typů, které rozděluje na kritériální a normativní. Mezi nejpoužívanější metody patří pozorování, které probíhá ze strany osoby, která je s dítětem v nejbližším kontaktu, jedná se o rodiče či pedagogy. Inventáře navazují na metodu pozorování. Obsahují otázky, které charakterizují určitý typ nadání a zaznamenávají projevy nadání zkoumaného jedince. Portfólio, je komplexní soubor činnostních výsledků dítěte. Portfólio může být vedeno pedagogem, rodičem nebo také samotným dítětem. Další metodou diagnostiky nadaného jedince jsou standardizované testy (testy inteligence, různé testy pro zjištění nadání, kreativity nebo výkonnostní testy). Odborníci (Laznibatová, Porterová, Clarková) se však shodují, že inteligenční testy by měly být pouze doplňující při diagnostice

intelektového nadání. Nepovažují tyto testy za kvalitní měření inteligence. Důvod uvádí Schecter (1999, cit. Jurášková, 2003, s. 47), který upozorňuje na fakt, že hodnota změřeného IQ nemusí být jednoznačná, jelikož jedince, hlavně malé děti, často ovlivňuje čas a jeho rozpoložení, ve kterém se nachází.

Jednou z dalších metod je posouzení, které provádí odborník v dané oblasti. Většinou se jedná o určení uměleckého nadání. V poslední řadě je možné využít metodu dotazníků, kdy zkoumané dítě vyplní jemu určený dotazník a na jeho základě se pak určuje motivace dítěte, jeho osobnost, zájmy a postoje.

V následující podkapitole se zaměříme na správnou identifikaci nadaných dětí a na období, kdy je nejefektivnější.

2.1 Identifikace nadaných dětí

Identifikace nadaného dítěte je velmi složitý proces, proto vznikl identifikační model, který v několika krocích poskytuje vedení při diagnostice nadání (Porterová, 1999, cit. Jurášková, 2003). Prvním krokem je poskytnutí správného prostředí pro rozvoj nadání. Následuje nominace, často ze strany rodičů, pedagogů či osoby blízké dítěti. Pozorování probíhá záměrně, a to jak ze strany kognitivní, tak i emocionální, fyzické a sociální. Dalším krokem je formální sledování. Jedná se o portfólia a inventáře. Do diagnostiky může být také zapojen rozhovor, který učitel provede jak se žákem, tak s jeho zákonným zástupcem. „*Není to obvyklá metoda užívaná na základních školách, ale v některých případech je velmi užitečná.*” (2009, Kovářová, s. 41) Jestliže je nadání identifikováno, může se zahájit modifikace vzdělávacího procesu, kdy bude dítěti poskytnuta veškerá možná podpora pro rozvoj jeho nadání. Pokud však nadání není stále jednoznačné, přistupuje se často k využití standardizovaných testů, které jsou zaměřené na specifickou oblast, ve které je rozvoj nadání předpokládán. Pokud se nadání projeví, následuje opět potřebná podpora pro rozvoj talentu.

Správnou diagnostiku nadaného dítěte vyžaduje spolupráci pedagogů, psychologů a rodičů. Přesto se můžeme setkat s rodiči, kteří brání v rozvoji svého potomka. Rodiče se mohou například s dobrým úmyslem domnívat, že by měli své dítě udržovat v

určitých normách, aby se rozvíjelo podle všeobecné představy. Dalším typem může být strach rodičů z toho, že jakmile své dítě pojmu za nadané, přijde o dětství.

Hlavním cílem identifikace nadaných by měla být možnost poskytnout jim tu nejlepší speciální péči pro rozvoj jejich nadání tak, aby byly uspokojeny jejich výchovně-vzdělávací potřeby. Velmi důležitým faktorem v tomto procesu je čas. Čím dříve začne podpora těchto dětí, tím lépe bude jejich nadání rozvinuto. Pravidlo, že první věková hranice identifikace nadaných dětí by měla být mezi 12-14 rokem života, kdy dítě opouští hravé období, bylo přezkoumáno. Studie dokázaly, že je velmi efektivní určovat nadání okolo 5.-6. roku života dítěte nebo ještě dříve.

V následující části prozkoumáme identifikaci nadaných dětí v raném dětství, v předškolním věku a v mladším školním věku. Dále si poukážeme na metody identifikace nadaných dětí.

V raném věku

Je zřejmé, že nadanému dítěti je velmi důležité věnovat pozornost už od nejútlejšího věku. Toho můžeme dosáhnout tím, že budeme věnovat pozornost jeho mimořádným projevům schopností, které dokazují jeho náskok ve vývinu. Tyto speciální znaky mohou být vidět už v prvních rocích života, kdy se naučí sedět, chodit a mluvit mnohem dříve než jeho vrstevníci. Mnoho nadaných dětí začíná mluvit kolem jednoho a půl či dvou let, ovšem tvoří již plynulou řeč a gramaticky správné věty. (Havigerová, 2011) Dítě je také mnohem živější, aktivní, zvědavé, intenzivně reaguje na nové podněty, má sníženou potřebu spánku. Důležité je také pozorovat způsob myšlení, které využívá k objevování světa kolem sebe a tvořivost jakou projevuje. Také kladení otázek a jejich formulace. Tohle všechno jsou faktory, které mohou rodiče zpozorovat jako první a mohou výrazně ovlivnit oblast vývoje. (Lazníbatová, 2012)

Pro správnou identifikaci nadaného dítěte v raném věku se využívají jasně dané vývojové škály, které udávají mezníky v oblastech rozvoje - jazyka, hrubé motoriky, jemné motoriky. Pomocí této vytvořené tabulky se dítě porovnává s běžnou populací. Jestliže je vývoj dítěte urychlený o 30%, dá se uvažovat o nadání. (Fořtík, 2015) (viz příloha č. 2)

V předškolním věku

U nadaných dětí v předškolním věku můžeme pozorovat nerovnoměrný vývoj schopností. Jemná motorika, hrubá motorika a emočně sociální stránka mohou zaostávat za rozumovou schopností jedince. Proto je nutné hodnotit schopnosti dítěte z celkového pohledu a případně zvážit možnost odkladu nastoupení školní docházky.

Speciální projevy, které se diametrálně liší rozumově nadané děti od svých vrstevníků, lze pozorovat v několika oblastech. (Havigerová, 2011)

Jemná a hrubá motorika: Dítě velmi brzy sedí, leze a chodí. Může projevovat vysokou aktivitu, až jej lze podezírat z hyperaktivity. Již v raném období má zájem o písemný projev (často čmáranice). Už v pěti či šesti letech je schopno tvořit obrázky nebo přepis slov. Druhým extrémem nadaných dětí může být ten fakt, že jeho vývojová nevyrovnanost způsobí zaostání v oblasti grafomotoriky. Dále může být pohybově všestranné. Dobrá koordinace pohybu umožní bezproblémové zvládnutí jízdy na kole, bruslích nebo plavání atd. Velké výsledky mohou být zapříčiněny také nebojácností.

Kreativní oblast: V této oblasti nadané dítě projevuje svůj potenciál při tvorbě, kdy zapojuje svou fantazii a imaginaci. To lze pozorovat při hře či při výtvarných činnostech. Časté je brzké chápání humoru na rozdíl oproti vrstevníkům.

Intelektová oblast: Nadané dítě velmi brzy jeví zájem o písmena a čísla. Číst, psát a počítat se velmi často naučí samo již před nástupem do školy. Děti jsou k tomu hnány svou silnou motivací a zvědavostí. Jedná se o získání dovednosti bez cíleného vedení dospělým. Díky dobré paměti jeví velký zájem o nová fakta, události a různé informace. Jsou velmi zvědavé, díky tomu dokážou dlouhou dobu udržet svou pozornost při řešení daného problému. Jejich zájem zahrnuje různé knihy, encyklopedie, kalendáře, jízdní řády, hádanky, rébusy. Již od pěti let svůj zájem vkládají do náročných témat a aktivit.

Oblast řeči: Tyto děti začínají mluvit již v brzkém věku. Díky velké zálibě ve čtení či poslechu různých příběhů, mají bohatou slovní zásobu. Pokládají různé zvědavé otázky a projevují zájem o vysvětlení slov, které neznají. Příběh jsou následně schopny reprodukovat. Řeč je pro ně velmi důležitým projevem v komunikaci. Upřednostňují ji před činy.

Sociální oblast: V sociální oblasti jsou nadané děti často přecitlivělé na sociální podněty. Jsou zcela nezávislé ve svém myšlení a jednání. Rády organizují hry či skupinové činnosti. Často nerespektují nebo dokonce zpochybňují autoritu. Nečiní jim jakýkoliv problém vystupovat před publikem, jsou cílevědomé a extrémně aktivní. V předškolním věku bývají oblíbení v kolektivu, v pozdějším věku jsou však vyčleněni a nachází se na okraji skupiny. Nerozumí si s nimi dětmi. Proto mají sklon hledat si přátele mezi staršími dětmi nebo mezi dospělými. Mnohem lépe se jim s nimi komunikuje a těžce nesou, pokud je neberou vážně.

Důležité je podotknout, že představa o tom, že nadané dítě je dokonalé a bezproblémové, je velký mýtus. Takové děti se totiž ve školce velmi nudí, žádné hry jejich vrstevníků je nebaví a proto se často do žádných aktivit s nimi nechtějí zapojovat. Jeví zájem v oblastech, které by dospělý jedinec považoval za nevhodné jejich věku. Takové děti bývají jedny z nejproblémovějších ve školce, kdy nechtějí spát a vyrušují ostatní děti a učitelé.

V mladším školním věku

Již před nástupem do školy většina nadaných dětí umí číst, psát a počítat. Do školy se velmi těší, protože je žene vnitřní motivace poznání nových věcí a informací, které se budou učit. Důležité je podotknout, že nadané děti oplývají úplně jinou kapacitou intelektu a schopností než jejich vrstevníci, proto práce s nimi vyžaduje odlišný přístup. O výsledcích dítěte ve škole rozhodují jeho emocionální a sociální zralost. (2011, Havigerová)

Havigerová a Křováčková ve své knize uvádějí základní charakteristické znaky nadaných dětí v mladším školním věku. Jedná se o tyto oblasti - učení a myšlení, pracovní tempo a sociální a emocionální chování.

Žáci se velmi dobře adaptují do nového učebního prostředí. Upřednostňují individuální práci, avšak velmi rádi experimentují nebo řeší problémové úlohy. Při svém učení využívají svou fantazii a představivost, kterou také zapojují při induktivním učení, které upřednostňují. Jejich řeč je plynulá a propracovaná. Takové děti jsou velmi samostatné a rády sami vyhledávají informace a přehledně se v nich následně orientují. Často se jedná o perfekcionisty. Běžná vyučovací hodina o 45 minutách je pro ně velmi krátký

čas, především v předmětu, který je pro ně něčím zajímavý. Raději upřednostňují blokovou výuku. Své znalosti bez problému prezentují před celou třídou.

Běžné pracovní tempo a úkoly jsou pro ně nudné, často bývají první hotovy s prací. Můžeme se setkávat s nespokojeností s výkonem a tempem, kdy je dítě k sobě až příliš sebekritické. Na svůj nízký věk se zajímají o neobvyklá témata jako např.: filozofie, politika, náboženství, sexualita nebo také otázky bytí, života a smrti, apod.

Nadané děti zastávají vždy svůj vlastní názor, který se často nemusí shodovat s ostatními. Mohou být až výrazně individualistické. Často se ocitají ve sporu s dospělými, u kterých nijak nerespektují jejich autoritu. Své kamarády vyhledávají mezi staršími dětmi nebo dospělými. V důsledku toho, že jejich emocionální a sociální stránka často zaostává za jejich intelektovou stránkou, jsou velmi citlivé. Velmi pocítují svou odlišnost a sami podle sebe nesplňují očekávání, které by si představovali. Přísné dodržování disciplíny a tresty na jejich osobu působí velmi negativně.

To, že nadaným dětem chybí sociální zralost, má za následek jejich slabé sociální kontakty a sníženou komunikativnost. Proto se často nachází na okraji třídy bez přátel.

V této části jsme se seznámili s identifikací nadaných dětí v raném dětství, v předškolním věku a v mladším školním věku. Dále si poukážeme na charakteristiku nadaných žáků, se kterými se můžeme setkat ve vyučovacím procesu.

2.2 Charakteristika nadaných dětí

Ve výchovně-vzdělávacím systému se můžeme setkat s více druhy projevů nadání. Vzniklo proto určité dělení do několika skupin. V předkládané diplomové práci si je představíme. Poskytují obeznámení, především pedagogům, s jakými typy dětí se mohou setkat ve své pedagogické praxi. Jedná se o 7 skupin, které vystihují určité konkrétní formy projevů nadání a se kterými nás seznamuje E. Machů ve své knize. (Machů, 2010) Tyto odlišné skupiny výstižně popisují talentované dítě a usnadňují jeho následnou identifikaci.

Úspěšný nadaný. Jedná se o jedince, který je naprosto nekonfliktní. Se svým okolím bez problému vychází a podřizuje se mu. Navenek působí jako nadprůměrně

nadaný a ostatní ho tak i přijímají. Ve svém studiu dosahuje výborných výsledků. Identifikovat, že je jedinec nadprůměrný - nadaný není vůbec pro učitele náročné.

Náročný nadaný jedinec. Tento typ jedince se projevuje silným sebevědomím a tvrdohlavostí. Jeho osobnost je silně nevyrovnaná, jelikož nezískává uspokojení svých základních potřeb ve vzdělání. Celá výuka je jím narušována, kdy jedinec vykřikuje odpovědi, vyžaduje neustálou pozornost vyučujícího a nijak nerespektuje autoritu dospělé osoby.

Utajené nadané dítě. Tento jedinec tají své nadání. Bojí se vyčnívat z řady a proto se raději přizpůsobuje svému okolí. Jedná se o velmi plachá dítě s velmi nízkým sebevědomím. Smutné je, že právě takoví jedinci jsou velmi zřídka odhaleni a nedostávají správnou podporu, kterou by si zasloužili.

Nadaný „odpadlík“. V tomto případě se jedná o jedince, který se cítí velmi nepochopen a to dává okolnímu světu najevo silnými emočními výkyvy nebo naopak úplnou rezignací. Jeho nadání stagnuje tím, že odmítá pracovat ani neplní domácí úkoly. Učitel ho často považuje za rebela a ani jeho spolužáci ho nechtějí často přijmout do svého kolektivu. Takový jedinec trpí v klasickém školním systému.

Nadaný jedinec „dvakrát výjimečný“. Dítě s touto formou projevu nadání se potýká s problémem, kdy při své intelektové nadprůměrnosti podléhá specifickým poruchám. Jedná se o poruchy učení, emocionální problémy nebo jakýkoliv tělesný handicap. Tento jedinec je často svými problémy frustrován, a tak ztrácí své sebevědomí, cítí se bezmocný. Jeho nadání je odsunuto do pozadí a ostatní se zaměřují více na jeho zdravotní handicap.

Samostatný nadaný jedinec. Jedná se o naprosto bezproblémového jedince, který ve svém vzdělání vidí nutnost, ale zároveň možnost posunu dopředu. Velmi často své síly vkládá i do mimoškolních aktivit, kde ještě více zúročuje svůj talent. Nijak nevyhledává pomoc okolí, realisticky se dívá na situaci a oplývá zdravým sebevědomím. Dokáže zhodnotit své klady i nedostatky.

Vysoce tvořivé dítě. Takto nadané dítě se nikdy nespokojí s jedním správným řešením. Neustále vymýšlí něco nového. Dělá mu velké problémy přizpůsobit se zaběhlému a pevnému školnímu řádu. Ve svém chování může být až konfliktní. Je velmi ob-

tížné takového nadaného jedince identifikovat, jelikož může často chybovat ve svých výkonech a schopnostech. Selhává v testech didaktických i inteligenčních.

Všechny tyto typy projevů nadání napomáhají správné identifikaci nadaného v procesu prvotní diagnostiky. Pro pedagogy je pak méně náročné pracovat s talentovaným dítětem a věnovat mu správný individuální přístup.

Po diagnostice talentu a správném určení druhu nadání následuje vypracování plánu, který poskytne vše ke správnému rozvoji nadání. Do konceptu jsou zahrnuty všechny činnosti, které rozvíjí celkovou osobnost žáka s mimořádnými vlohami. Nyní se budeme zabývat rozvojem nadání a poukážeme si na chyby s tím spojené.

2.3 Rozvoj schopností u nadaných žáků

V předchozí kapitole jsme si poukázali na to, že nadání je důležité rozvíjet za podpory rodičů a pedagogů. Pokud by u mimořádně talentovaného jedince nedocházelo k rozvoji jeho schopností, mohlo by dojít k poruchám ve vývoji.

Správné rozvíjení nadání u mimořádných dětí Dočkal výstižně shrnul slovy „*různý talent vyžaduje různou výchovu.*” (Dočkal, 1987, s. 144) Poukazuje na to, že nadané dítě potřebuje dlouhotrvající intenzivní podporu a možnost širokého výběru v rozvoji nadání.

Nyní si poukážeme na některé rady, jak rozvíjet a podporovat mimořádné vlohy, vyskytující se u talentovaných dětí. Nadanému by měl být, rodiči či pedagogem, poskytnut dostatek času a prostoru při volnočasových aktivitách. Dále by ho měli motivovat k další práci a poskytovat mu široký rozhled, který mu napomáhá k lepšímu rozvoji jeho nadání. Výuka by měla být podepřena kvalitativním obohacením. Dítě s nadáním by mělo mít možnost rozvoje své fantazie a představivosti pomocí jednoduchých hraček. Rodič i učitel by měli v dítě formovat sociální citění, ale také pozitivní vztah k poznávání přírody a manipulačním pracím, ve kterých dítě může chybovat a ponaučit se tak. (Stoppardová, 1992)

Dočkal upozorňuje na dva závažné nedostatky při výchově talentovaných dětí. „*Jsou to: přílišná soustředěnost na rozvíjení speciálních složek toho, který nadáním oplývá, a zanedbávání všeobecného a mnohostranného rozvoje osobnosti talentovaného.*”

vaného dítěte. Druhým nedostatkem je „*téměř výhradní orientace na rozvoj schopností, zručnosti a vědomostí, ne však na primární rozvíjení a formování aktivizační složky příslušného nadání.*” (Dočkal, 1987, s. 155) Dítě nikdy nedosáhne správného vývoje ani očekávaných výsledků, jestliže nebude disponovat s „*dostatečnou úrovní všeobecných schopností.*” (Dočkal, 1987, s. 156)

Dále by talentovaný měl mít možnost své pocity, nálady a zkušenosti ztvárnit jakoukoliv kreativní metodou. Rodiče by měli dbát na blízký, individuální vztah s nadaným dítětem a umět rozpoznat jeho osobní projevy pocitů. Pedagogové by měli využívat různé metody výuky, kdy má nadaný jedinec možnost rozvíjet svou představivost. Může se jednat o vytváření příběhu s neobvyklým dějem, zápletkou nebo s otevřeným koncem. Tyto aktivity by měli být pro žáka atraktivní a vzrušující, „*měly by mu poskytovat možnost zažít úspěch i vlastní uznání.*” (Kovářová, 2009, s. 67) Učitel by si však měl dát pozor na činnosti, které by u mimořádného dítěte mohly omezit zájem o hru, že by přicházelo o společenské kontakty. (Stoppardová, 1992)

Žádná škola ve vzdělávacím procesu, přestože správně plní rámcový vzdělávací program, nedokáže dostatečně „*naplnit vzdělávací potřeby všech žáků v rámci běžného vyučování, proto je důležité nabízet mimoškolní kroužky, víkendové i letní školy.*” (Kovářová, 2009, s. 66) Rodiče by v zájmu vlastního dítěte měli vyhledávat mimoškolní aktivity, které budou dítě bavit a napomohou rozvoji jeho talentu.

V následující kapitole se zaměříme na vzdělávání nadaných žáků. Poukážeme si na formy vzdělávání mimořádných žáků, které můžeme využívat v praxi.

3 Vzdělávání nadaných žáků

V následující předkládané kapitole se zaměříme na problematiku vzdělávání a péče o nadané žáky. Právě vzdělávání mimořádně talentovaných žáků, by mělo „*být jednou z priorit každého vzdělávacího systému.*” (Sejvalová, 2004, s. 41) Již v předcházejícím textu jsme poukázali na nutnost včasné identifikace talentovaných dětí. Po správné diagnostice následuje proces rozvíjení mimořádných vloh u jedince s nadáním. Cílem vzdělávání takto nadaných jedinců je zajištění široké nabídky služeb pro rozvoj jejich nadání tak, aby byla do budoucna zajištěna jejich profesionalita a odbornost. Proto je kladen důraz i na vzdělání pedagogů, aby dokázali rozpoznat žáky s mimořádnými vlohami a „*byli vybaveni pro práci s nimi.*” (Vondráčková, 2001, cit. Sejvalová, 2004, s. 43)

V současné legislativě je mimořádně nadaný žák považován za žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Legislativa dále uvádí, že má plné právo na speciální přístup ve vzdělávání podle typu a stupně nadání. Školský zákon č. 561/2004 uvádí současné možnosti vzdělávání mimořádně talentovaných žáků. V České republice vzdělávání nadaných žáků probíhá ve většině případů formou integrace. U jednotlivce se jedná o individuální integraci, kdy je mimořádně talentovaný žák vyučován v běžné třídě základní školy. Další možnost vzdělávání poskytuje zavedení samostatných tříd pro nadané žáky. Nejeфекtivnější vzdělávání poskytují samotné školy pro nadané žáky. V České republice existuje již několik základních škol a gymnázií tohoto typu. Vždy se však jedná o školy soukromé. „*V rámci státního školství se o samostatných školách víceméně neuvažuje.*” (2009, Kovářová, s. 52-53) Spíše se preferuje integrační vzdělávání nadaných žáků a rozvíjí se zřizování speciálních tříd v rámci běžné základní školy. Kompletní seznam těchto tříd je možno nalézt na webových stránkách Talentovaní nebo Mensa ČR.

V rámci integračního vzdělávání nadaných jedinců, jsou využívány tři základní formy vzdělávání, kdy probíhá vyučování ve třídě, kde je vytvořena skupina mimořádně talentovaných žáků. Další možností je vyučování s vynětím, kdy se jedná o separaci nadaného žáka ze třídy v určitých vyučovacích hodinách a žák je vyučován individuálně nebo v rámci akceleračního programu, kdy je zařazen do vyššího ročníku. Posledním

typem vzdělávání mimořádně talentovaných jedinců je skupinové vzdělávání s vynětím na určité hodiny z kmenové třídy. Jedná se o kombinaci dvou předchozích typů vzdělávání, kdy speciální pedagog vzdělává utvořenou skupinu nadaných žáků podle individuálních vzdělávacích plánů.

Jednou z nejefektivnějších forem vzdělávání mimořádně nadaných žáků je vytvoření samostatné třídy právě pro nadané žáky, kam jsou směřovány děti, u kterých při vstupní diagnostice v pedagogicko-psychologické poradně bylo zjištěno mimořádné nadání. Jedná se o úzkou spolupráci školního psychologa a pedagogicko-psychologické poradny. První takové třída u nás byla založena 1. 9. 2009 v Českých Budějovicích. (Kovářová, 2009)

V těchto samostatných třídách pouze pro mimořádně nadané jedince pedagogové vytváří kompletní edukační podmínky a potřeby talentovaných žáků. Jelikož se vzdělávání nadaných značně liší od potřeb běžné populace, musí být vyučující pedagog schopen pochopit a akceptovat přístup k nadaným. Jeho práce závisí nejen na jeho dovednostech a znalostech, ale také na ochotě a flexibilitě reagovat na potřeby žáků. Jeho cílem je rozvíjet nejen žákovy silné stránky, ale také jeho slabší stránky a upevňovat ho v sociálních a emocionálních dovednostech.

Rozvoj silných stránek mimořádně talentovaného „*spočívá v optimální stimulaci nadaného dítě ze strany učitele i rodičů*”. (Kovářová, 2009, s. 53) Nejedná se o mechanické učení, ale o správné využívání všech didaktických prostředků k tomu, aby byl umožněn správný rozvoj vědomostí a dovedností.

Dále se klade důraz na rozvoj slabších stránek nadaného jedince. Zde je velmi nutný citlivý a individuální přístup k jeho nedostatkům a jejich následnému rozvoji, aby nedošlo k sebekritičnosti a pocitu vlastního selhání ze strany mimořádně nadaného žáka.

Jak jsme již v předchozí kapitole zmínili, mimořádně nadaní mají velmi často problém se sociální i emocionální nevyrovnaností, proto je velmi zapotřebí využívat co nejvíce individuálního přístupu k jednotlivcům, ale také učit a pomáhat nadaným dětem v rozvoji sociálních kontaktů a potlačení emocionální vyrovnanosti. To je s pozitivními výsledky využíváno ve specializovaných třídách přímo pro mimořádně nadané žáky. Jsou zřizovány pro menší počet žáků s talentem, a tak je pro pedagoga snazší plně vyu-

žít všechny formy a metody vzdělání a předejít tak situacím, které by dítě mohly zneklidnit.

V následující kapitole se v krátkosti seznámíme se systémem podpory, který mimořádně talentovaným žákům poskytuje Česká republika pod vedením Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a na kterou navazují Krajské sítě podpory nadání⁶. (viz. <http://talentovani.cz/krajske-site-podpory-nadani#KKS>)

---

⁶ Krajská síť podpory nadání - postupné zavádění Krajských sítí podpory nadání vycházející z Koncepce podpory rozvoje nadání a péče o nadané na období let 2014-2020. Skládá se z pracovišť, které se věnují nebo se chtějí systematicky věnovat práci s nadanými.

4 Systém podpory nadaných žáků

Jednou z největších forem podpory poskytuje mimořádně nadaným žákům Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále i MŠMT). To konkrétně vydalo koncepci podpory rozvoje nadání a péče o nadané na období let 2014 - 2020. V tomto souboru jednak hodnotí uplynulé období r. 2009-2013, a zároveň vyzdvihuje cíle, na kterých je třeba pracovat. Cílem je: *„Zkvalitnit proces diagnostiky dětí a žáků s nadáním ve školním a školském prostředí; zajistit podporu rozvoje nadání dětí a žáků v rámci formálního vzdělávání i ve volném čase; nabídnout pedagogickým pracovníkům přiměřenou podporu v jejich profesionální přípravě na práci v oblasti vzdělávání nadaných, zejména prostřednictvím DVPP (další vzdělávání pedagogických pracovníků); zprostředkovat veřejnosti dostatek informací o systému péče o nadané s využitím webových stránek MŠMT a příslušných OPŘO (ostatní přímo řízené organizace MŠMT); realizovat výzkumy a rozvíjet mezinárodní spolupráci v oblasti péče o nadané.“* (viz. MŠMT - Koncepce podpory rozvoje nadání a péče o nadané na období let 2014-2020, s. 6).

MŠMT dále poukazuje, že v nynějším období, které už trvá více než 3 roky, má v záměru nadále rozvíjet podporu nadaných. Výstižně jejich cíle shrnuje Koncepce na toto období, která má platnost až do roku 2020 a ve které jsme seznámeni s hlavními úkoly, na které se chtějí zaměřit. Jedná se o oblast identifikace, rozvoje a uplatnění nadání; oblast odborných kompetencí a vzájemné spolupráce aktérů podílejících se na rozvoji nadání a na péči o nadané; oblast právních předpisů vztahujících se k podpoře rozvoje nadání a péče o nadané; oblast zveřejňování relevantních informací, mezinárodní spolupráce a realizace výzkumů týkajících se rozvoje nadání a péče o nadané; oblast monitorování a evaluace a oblast koordinace. (MŠMT - Koncepce podpory rozvoje nadání a péče o nadané v období let 2014-2020)

Dále MŠMT vydalo v Praze 29.9. 2017 dotační program *„Podpora nadaných žáků základních a středních škol v roce 2018“* (Č. j.: MSMT-23434/2017-2), kde velmi výstižně shrnuje účel dotace a cíl programu podpory nadaných žáků. Poukazuje na to, že hlavním účelem programu je podpoření, zvýšení kvality a rozšiřování péče o podporu kognitivního nadání žáků základních škol a středních škol. Cílem dotačního programu je posílit zájem a motivaci nadaných žáků o zvyšování své vědomostní úrovně nad rá-

mec školních vzdělávacích programů; propojit vzdělávání v jednotlivých vzdělávacích oblastech zejména v technických a přírodovědných oborech a vytvořit předpoklady pro přípravu dostatečného počtu špičkových odborníků v preferovaných oborech; posílit roli propojení školních, zájmových a neformálních vzdělávacích aktivit mezi jednotlivými druhy škol, které povedou ke zkvalitnění vědomostí, odborných znalostí a dovedností; podpořit vznik nových zájmových a neformálních vzdělávacích aktivit s vysokou odbornou úrovní zacílených na rozvoj nových metod a forem vzdělávání a reagujících na aktuální vývoj technologií (např.: v oblasti digitálního vzdělávání a infromatického myšlení), včetně možností jejich uplatnění v distančním vzdělávání, které budou připravovat budoucí pracovníky pro zvládnutí nových technologií; všestranně využít personální a materiální zázemí vysokých škol, významných pracovišť včetně propojení s praxí pro rozvoj zájmového a neformálního vzdělávání žáků; propojit nabídku aktivit pro nadané žáky s činností krajských sítí podpory nadání tím, že se zvýší nabídka pro nadané žáky v krajích. (viz.: „Podpora nadaných žáků základních a středních škol v roce 2018“ (Č. j.: MSMT-23434/2017-2)) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dále vyhlásilo pro rok 2018 výši finanční podpory pro organizátory mimoškolních vzdělávacích aktivit pro nadané žáky ve věku 13-19 let. Výše této podpory na rok 2018 činí 15 mil. Kč. Cílem dotačního systému je finančně podpořit instituce a organizace, které významným způsobem podporují nadané žáky. Výše finanční podpory se rok od roku liší. V diplomové práci je uvedena aktuální částka pro rok 2018.

Dalším stěžejním zdrojem podpory pro nadané žáky jsou Krajské sítě podpory nadání, které vychází z Koncepce podpory rozvoje nadání a péče o nadané na období let 2014-2020, které vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Tyto Krajské sítě podpory nadání poskytují v České republice systematickou a kvalitní nabídku aktivit a služeb pro kognitivně nadané s využitím regionálních kapacit a zdrojů. Skládá se z pracovišť - škol každého typu, školských zařízení, nevládních a neziskových organizací, odborných pracovišť - které se věnují anebo se chtějí systematicky věnovat práci s nadanými.

Tato pracoviště poskytují všechny důležité aspekty (kapacity, zdroje a oborové experty) pro práci s nadanými dětmi, žáky a studenty. Jedná se o odborné garanty (psychology, speciální pedagogy, koordinátory soutěží, pedagogy, koordinátory podpory na-

dání a vzdělávání pedagogů a inspektoři), kteří zajišťují a kontrolují správný běh podpory a vzdělávání nadaných žáků. Každý kraj České republiky má svého koordinátora a zástupce národních skupin odborných garantů. Vždy jednoho z každého odvětví - psycholog, speciální pedagog, pedagog, inspektor a manažer. (viz. <http://talentovani.cz/krajske-site-podpory-nadani#KKS>)

V předkládané diplomové práci jsme se nyní seznámili s možnostmi podpory, které poskytuje MŠMT a v návaznosti na něj také Krajské sítě podpory nadání.

V následující kapitole se seznámíme s pojmem didaktický prostředek. Následně si poukážeme na druhy didaktických prostředků a jejich využití při práci s mimořádně nadanými žáky.

5 Didaktický prostředek

Doposud jsme si poukázali na historický pohled na mimořádně talentované jedince a na nutnou identifikaci talentovaného, pro správný rozvoj mimořádných vloh nadaného dítěte. Nyní si poukážeme na správnou definici didaktického prostředku, který je nedílnou součástí každého vyučovacího procesu. Seznámíme se s druhy didaktických prostředků a poukážeme si na význam těchto pomůcek pro mimořádně talentované jedince.

Za didaktický prostředek lze považovat vše, co napomáhá ke správnému dosažení cíle ve vyučovacím procesu. V rámci této definice lze za didaktický prostředek považovat nejen prvky materiální a technické, ale také metody, formy, didaktické zásady, komunikační prostředky (verbální i nonverbální) a obsah vyučovacího procesu, kterým dosáhneme vytvoření vědomostí, dovedností a návyků u žáka. (Rambousek, 2014)

Z tohoto výčtu je zřejmé, že pojem didaktický prostředek v sobě zahrnuje velké množství prvků, které se od sebe liší, ať už charakterem, posláním, atd. Pro velkou rozmanitost didaktických prostředků se rozdělují na materiální a nemateriální didaktické prostředky. Nyní si v předkládané diplomové práci upřesníme a rozlišíme druhy didaktických prostředků a poukážeme si na ty, se kterými se můžeme setkat při práci s mimořádně nadanými žáky.

5.1 Druhy didaktických prostředků

Cílem každého vyučovacího procesu je, aby si žák správně osvojil předkládané pojmy, vytvořil si jasnou představu o probírané látce, chápal vztahy mezi danými jevy, zákonitosti a naučil se teoretické poznatky uplatňovat v praxi. Pro docílení tohoto předpokladu musí každý pedagog pro svou práci využívat zásadu názornosti, při které se neobejde bez didaktických prostředků všeho druhu.

Jak už jsme zmínili, nejzákladnější dělení didaktických prostředků spočívá v rozdělení na nemateriální didaktické prostředky a materiální didaktické prostředky.

Za stěžejní nemateriální didaktické prostředky *„je třeba pokládat především didaktické metody, formy vyučování a učení.“* (Rambousek, 2014, s. 6) Didaktickou me-

todou je myšleno záměrné uspořádání učiva, činnosti učitele nebo činnosti žáka, směřující k vytyčeným cílům, tedy způsob, jakým chceme v rámci didaktických forem dosáhnout didaktických cílů. Za didaktickou formu se pokládá vnitřní uspořádání didaktického procesu z hlediska interakce subjektu a objektu. V souvislosti s didaktickými metodami a formami do této skupiny nemateriálních didaktických prostředků spadají také vyučovací zásady, díky kterým lze dosáhnout maximální efektivity a účinnosti při vyučování. S těmito didaktickými prostředky se setkáváme v běžné výuce a nelze bez nich splňovat edukační cíle.

Druhou skupinu tvoří materiální didaktické prostředky. Jedná se o široký pojem všech materiálních pomůcek a předmětů, se kterými se můžeme setkat, jsou materiální povahy, a slouží k didaktickým účelům. Jedná se však pouze o takové prvky, které mají těsnou vazbu s obsahem nebo metodami a formami vyučovacího procesu. Spadají sem všechny učební pomůcky, které žáci využívají a navzájem se liší svými vztahy k obsahu výuky. Jsou to např. učebnice, sešity, žákovské soupravy. Metodické pomůcky určené pedagogům jsou např. příručky či odborná literatura, se kterou pedagog pracuje při své specializaci, tedy soubor materiálů vztahující se k obsahu a způsobu plánování, řízení a kontrole učitelovy činnosti. Školní potřeby, výukové prostory a prostředí, originální a reálné skutečnosti, dále zobrazení a znázornění předmětů a skutečností, jako například modely a obrazy, textové pomůcky či speciální pomůcky, jako jsou stavebnice, či různé deskové hry, které se dají využít ve vyučovacím procesu. Jedná se o ten typ materiálních didaktických prostředků, které bezprostředně navazují na obsah dané výuky. Žáci je mohou přímo vnímat a učivo je tak obohaceno. Jedno z nejmodernějších odvětví materiálních didaktických prostředků tvoří prostředky didaktické techniky, pod které spadá dataprojektor, interaktivní tabule, zvuková technika, videotechnika, počítače, promítací plochy a stojany. Tento typ materiálních didaktických prostředků *„umožňuje a umocňuje prezentaci některých druhů učebních pomůcek a realizaci některých forem vzdělávání.“* (Rambousek, 2014, s. 9) Rambousek dále poukazuje na to, že by didaktická technika měla být správně řazena mezi školní zařízení, ale *„vzhledem ke specifickému možностям a univerzálnímu použití je chápána jako samostatná skupina materiálních didaktických prostředků.“* (Rambousek, 2014, s. 9) Tento typ materiálních didaktických prostředků však není běžnou součástí všech tříd Základních škol v České republice. V

mnoha případech se jedná o vzácný předmět, který je využit jen v určitých učebnách jako například v učebně hudební výchovy nebo počítačové učebně.

Oba tyto typy didaktických prostředků se vzájemně prolínají a navzájem se ovlivňují. Interakce obou forem přispívá k jednotě a součinnosti užitých prostředků a dosažení cílů vyučovacího procesu. Příkladem jsou například metody, které *„jsou ve velmi těsných zpětnovazebních vztazích k obsahu, organizačním formám i materiálním didaktickým prostředkům a jsou ovlivněny zásadami a principy a samy opět významně determinují činnosti učitele a žáků.“* (Rambousek, 2014, s. 6)

Je vědecky prokázáno, že zapojení více smyslů do vnímání nových poznatků pomáhá lepšímu a účinnějšímu osvojení a trvalému uchování ve vědomí žáka. Pedagog, řídící subjekt vyučovacího procesu, musí být schopen správně vybrat a aplikovat *„adekvátní didaktické prostředky na základě analýzy cíle.“* (Rambousek, 2014, s. 6) Následně musí brát ohled na charakter učiva, obsahové a funkční vazby prostředků a v neposlední řadě musí též brát ohled na komplexní vnitřní a vnější podmínky, ve kterých výuka probíhá. (Rambousek, 2014)

Pomocí didaktických prostředků a jejich kombinací učitel příznivě působí na žáky, motivuje a stimuluje je pro výuku, zapojuje smyslové a rozumové vnímání a zefektivňuje tak poznávací proces jako celek, tak i jeho fáze. Řídí a kontroluje poznávací činnosti žáků tak, aby v určené časové dotaci dosáhl stanovených cílů.

Rambousek dále poukazuje na obecnou definici didaktických prostředků, kdy je lze definovat jako *„nástroje řízení a regulace vyučovacího procesu.“* (Rambousek, 2014, s. 7) Důležité je podotknout, že didaktické prostředky mají **polyfunkční charakter**, to znamená, že mohou napomáhat k dosažení rozličných cílů. Proto se k dosažení jednoho vytyčeného cíle musí často využít více prostředků, lze tedy říct, že didaktické prostředky se *„sdružují od multimediálních integrovaných systémů tak, aby působily při dosahování stanoveného cíle současně a navzájem se v tomto působení podporovaly, doplňovaly a umocňovaly.“* (Rambousek, 2014, s.7) To následně vede k vyšší efektivitě výuky.

V následující podkapitole se seznámíme se specifiky didaktických prostředků, které využívají mimořádně nadaní žáci. Poukážeme si na obohacování jejich výuky a na formy a prostředky, které jsou k tomu často využívány.

5.2 Didaktické prostředky určené pro nadané žáky

Jak už jsme si v předcházející kapitole poukázali, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se snaží velkou měrou podporovat a rozvíjet vzdělávání mimořádně talentovaných žáků. Financují proto rozsáhlá opatření pro rozvoj jejich nadání. Proto ve své vyhlášce č. 27/2016 Sb., o vzdělání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných poukazuje na speciální učební pomůcky, na které mají nárok žáci s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu nadání. Mimořádně nadaní žáci využívají zpravidla všechny didaktické prostředky, které jsou jim školou poskytnuty. Avšak díky této vyhlášce lze jejich vzdělávání obohatit a rozvíjet tak jejich mimořádný talent. Jedná se především o materiální didaktické prostředky jako je např. lupa, mikroskop, preparační souprava, digitální fotoaparát, mapy, globus, dalekohled,... (viz. příloha č. 4)

Jak jsme si ukázali, didaktický prostředek je nedílnou součástí každého vyučovacího procesu. Vzhledem k tomu, že mimořádně talentovaní jedinci, v porovnání s žáky běžné populace, pro svou práci a rozvoj svého talentu potřebují možnost ještě většího rozhledu a možnosti obohacování svých vědomostí ve všech směrech, je třeba neopomíjet podporu a pomoc, která je jim nabízena, a kterou mohou využívat. Ani pedagog by ve své třídě neměl přehlížet či přetěžovat nadaného jedince, ale naopak by měl mít snahu plně rozvíjet jeho talent a využívat k tomu všechny možnosti, které jsou k dispozici.

V následující části se zaměříme na výzkumnou část. Jedná se o kvalitativní výzkum, který má za cíl porovnat využívání didaktických prostředků u žáků nadaných a žáků běžné populace.

6 Ověřování rozdílů využívání didaktických prostředků pro nadané žáky a žáky běžné populace

6.1 Výzkumné cíle

Cílem empirické části je poukázat na typy didaktických prostředků, které využívají pedagogové v primární pedagogice. Dále také poukázat na rozdíly ve využívání těchto prostředků u pedagogů ve třídách s mimořádně nadanými žáky a pedagogů vyučujících žáky běžné populace a analyzovat zda pedagogové vyučující mimořádně nadané žáky využívají častěji materiální didaktické prostředky, než pedagogové vyučující žáky běžné populace. Získané informace a poznatky pak mohou být využity ke zkvalitnění práce všech pedagogů během vyučovacího procesu. Výzkumné šetření se zaměřuje na následujících 5 cílů:

1. Ověřit, zda pedagogové vyučující mimořádně nadané žáky využívají častěji materiální didaktické prostředky, než pedagogové vyučující žáky běžné populace.
2. Zjistit, které materiální didaktické prostředky preferují pedagogové vyučující mimořádně nadané žáky a které pedagogové vyučující žáky běžné populace a provést komparaci.
3. Zjistit, k jakému účelu využívají pedagogové vyučující mimořádně nadané žáky a žáky běžné populace tyto materiální didaktické prostředky: učební pomůcky, metodické pomůcky určené učiteli, školní potřeby, výukové prostory a prostředí, originální a reálné skutečnosti, zobrazení a znázornění předmětů a skutečností, textové pomůcky, speciální pomůcky, vybavení, didaktická technika a provést komparaci.
4. Zjistit, jak reagují žáci na využívání jednotlivých materiálně didaktických prostředků.
5. Ověřit, zda nabídka materiálních didaktických prostředků ze strany školy je pro pedagogy vyhovující.

Pro dosažení výsledků zní konkrétní výzkumné otázky takto:

1. Jaký typ didaktických prostředků upřednostňují pedagogové u nadaných žáků častěji než u běžných žáků? (materiální či nemateriální)
2. Které materiální didaktické prostředky preferují pedagogové při výuce?
3. K jakým účelům využívají pedagogové základní materiální didaktické pomůcky?
4. Jak žáci reagují na využívání didaktických prostředků?
5. Vyhovují pedagogům didaktické prostředky nabízené ze strany školy?

6.2 Metodologie pedagogického výzkumu

Pedagogický výzkum lze dle přístupu dělit na tři základní typy. Jedná se o kvalitativní způsob výzkumu, kvantitativní metodu sběru dat a smíšený způsob výzkumu, tedy kombinace obou předchozích přístupů „s cílem využít silné stránky obou metodologií.” (Švaříček, 2014, s. 13). Jedná se o dvě zcela odlišné strategie, jak dosáhnout výsledku ve výzkumu.

Kvalitativní výzkum je založen především na procesu zkoumání daných jevů a problémů v původním prostředí „s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu.” (Švaříček, 2014, s. 17) Účelem výzkumníka provádějící kvalitativní výzkum je představit okolí to, jak lidé chápou sociální realitu a jak ji následně prožívají. (Švaříček, 2014) Na rozdíl od kvantitativního výzkumu, kvalitativní výzkum nedosahuje svých výsledků pomocí statistiky (Hendl, 2008)

Naproti tomu kvantitativní výzkum je založen především na statistice, získání dat pomocí příslušných metod a jejich následném zaznamenání a prezentování. „Pod-

statou kvantitativního výzkumu je výběr jasně definovaných proměnných, sledování jejich rozložení v populaci a měření vztahu mezi nimi.” (Švaříček, 2014, s. 22) Po získání empirických výzkumných dat, je základním cílem tohoto typu výzkumu *„co nejpřesněji a nejméně pravděpodobněji charakterizovat základní prvky zkoumané reality.*” (Chrástka, 2015, s. 7) Jedná se o výzkum, který je spjat s hypoteticko-deduktivním modelem vědy a je založen na základních komponentech jako je teorie, hypotéza, operační definice, měření, testování hypotézy a verifikace⁷. (Hendl, 2008)

6.3 Typ výzkumu

V předkládané diplomové práci byl zvolen postup kvalitativního způsobu výzkumu. Tedy *„proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému.*” (Hendl, 2008, s. 48) Získané informace a poznatky mohou být v rámci širšího tématu využity ke zkvalitnění práce v daném problému.

V rámci tohoto výzkumu se nevyužívá statistická metoda, nýbrž *„delší a intenzivní kontakt s terénem nebo situací či skupinou jedinců.*” (Hendl, 2008, s. 49)

6.4 Zvolená metoda sběru dat

V diplomové práci byla pro sběr dat zvolena metoda hloubkového rozhovoru, kdy se jedná o „nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika ověřených otázek.” (Švaříček, 2014, s. 159) Byl využit typ polostrukturovaného rozhovoru, který *„vychází z předem připraveného seznamu témat a otázek.*” (Švaříček, 2014, s. 160) Délka rozhovoru byla různá, od deseti minut až po hodinu, průměrně však rozhovor trval dvacet minut. Rozhovor byl se svolením respondentů zaznamenán na nahrávací zařízení a následně přepsán do tištěné podoby. Součástí rozhovoru byl také záznamový arch, který obsahoval pokládané otázky a kam badatel zaznamenával v krátkosti odpovědi na kladené otázky. Tato metoda byla použita, aby výzkumník mohl mít dostatek času a prostoru pro vyjádření svých názorů a

---

⁷ verifikace - vztáhneme výsledek testování zpět k teorii (Hendl, 2008, s. 44)

myšlenek. Rozhovor často odbočil od daného tématu, ale bylo možné ho flexibilně upravovat a přizpůsobovat v závislosti na předchozí výpovědi respondenta a kladením ověřených otázek.

Místo a čas rozhovoru bylo zvoleno na základě osobní, popřípadě emailové domluvy přímo s pedagogy základních škol. Ve všech případech se rozhovor konal přímo v budově základní školy, a to buď v konzultačních hodinách učitele či v čas zvolený přímo jím. Před začátkem rozhovoru byli respondenti seznámeni s cílem a účelem rozhovoru, rovněž byli ujištěni o dodržení anonymity a o využití získaných dat pouze k výzkumné části diplomové práce. Rozhovor započal pouze tehdy, pokud badatel dostal souhlas dotazovaného.

První část rozhovoru se věnovala konkrétním otázkám směřovaným na respondenta, a to na jeho věk a dobu, po kterou působí jako pedagog. Následně byl dotázán na školu a třídu, kde provádí svou pedagogickou činnost. Dále navázání na výzkumné otázky, kdy byl respondent dotazován na svou představu o didaktických prostředcích a jaký typ didaktických prostředků preferuje. Poté se rozhovor soustředil na konkrétní didaktické prostředky a jejich využívání ve výuce. Další část se zaměřila na žáky a jejich reakci na využívání konkrétních didaktických prostředků ve výuce. Na závěr byla zařazena otázka týkající se pohledu učitele, zda je spokojený s rozsahem didaktických prostředků, které jsou jim nabízeny ze strany školy. Poté byl respondent tázán, zda by ho na závěr probíraného tématu ještě něco napadlo. Ve většině případů respondenti nic nedodávali, avšak v jednom z rozhovorů se na závěr rozvinula debata o aktivizačních metodách a materiálních prostředcích, které je doplňují. Pokud bylo v průběhu rozhovoru třeba, tazatel vždy upřesnil kladenou otázku tím, že dal na výběr z několika možností. (viz. příloha č. 6)

Dále byl pro sběr dat vytvořen pracovní list pro žáky nadané a žáky běžné populace. Cílem tohoto pracovního listu bylo zjistit, jak uvažují sami žáci a jaký pohled mají na didaktické prostředky, které jsou jim poskytnuty. Na tuto formu výzkumu však nelze plně spoléhat.

6.5 Práce s daty

Jak už bylo zmíněno, rozhovory byly se souhlasem respondentů zaznamenávány na zvukové záznamové zařízení, ale pouze pod podmínkou úplné anonymity a využití pouze pro tento výzkum. Díky nahrání došlo k uložení dat. Další data byla zaznamenána na záznamový arch, kde byly zaznamenány základní informace o dotazovaném a jeho pracovišti a následně také poznatky získané v rámci rozhovoru. Následně došlo k přepisování rozhovorů do písemné podoby, tedy transkripci a opakované kontrole se zvukovým záznamem. Na základě redukce dat následně došlo k provedení rámcové analýzy, jejímž cílem byla lepší organizace dat. Také došlo k selektivnímu kódování, kdy byly vyhledány případy pro porovnání, které ilustrují kontrast obou skupin. Díky tomu byly identifikována klíčová témata, a ta byla dále zpracována do tabulky a vytvořila deskriptivní výsledky výzkumu.

Při práci s pracovním listem bylo nutné získat souhlas vyučujícího k využití části vyučovací hodiny, na vyplnění pracovního listu žáky. Po souhlasu pedagogů, žáci pracovní list vyplnili a následně byly tyto listy zpracovány jako příloha pro diplomovou práci.

6.6 Etické dimenze výzkumu

V rámci výzkumu, byl od respondentů vyžádán souhlas s nahráváním rozhovoru a s následným využitím nahrávek a získaných dat z rozhovoru pouze pro účely tohoto výzkumu.

Rozhovor se týkal z velké části didaktických prostředků a práce s nimi spojené. Dále se dotazoval na jejich zkušenosti z praxe a na jejich názor. I přesto, že nebylo žádáno sdělovat citlivé a osobní informace a zkušenosti, respondenti se sami vyjadřovali a předkládali své zkušenosti jak ze samotné práce s dětmi, tak i osobní zkušenosti se školou. Badatel ubezpečil všechny účastníky zkoumání o zachování důvěrností a žádném zveřejňování dat, která by umožňovala jejich identifikaci a následnou újmu. Pracovní list byl zcela anonymní pro zachování bezpečnosti žáků. I když byla v rozhovoru zmi-

něna konkrétní místa či názvy pracovišť, z důvodu anonymity při redukci dat nebyla zachována.

6.7 Popis vzorku

Jako členy zkoumaného prostředí byly zvoleny dvě specificky rozdílné sociální skupiny pedagogů, kteří disponují velmi podobnými podmínkami v pracovním procesu. Jedná se o pět pedagogů, kteří se přímo podílejí na vyučovacím procesu nadaných žáků a pět pedagogů, kteří vzdělávají žáky běžné populace. Rozhovoru se tedy zúčastnilo celkem 10 učitelů základních škol Olomouckého kraje.

Respondenty byly pouze ženy. Nejmladší respondentka měla 28 let a nejstarší respondentka 61 let. Doba zaměstnání jako učitel základní školy byla nejdéle 40 let a nejméně méně než rok.

Tab. č. 1: počet učitelů v jednotlivých základních školách a průměry

Název základní školy	ZŠ Hálkova	ZŠ Stupkova
Počet učitelů	5	5
Průměrný věk	36, 2	46, 4
Průměrná doba zaměstnání	12, 2	20

Pro zpracování pracovních listů byli zvoleni žáci ze tříd mimořádně nadaných i ze tříd žáků běžné populace. Do výzkumu se zapojilo celkem 5 tříd v rozmezí 3. - 5. ročník ZŠ. Vyplnění se zúčastnilo z obou skupin celkem 99 žáků. Jejich věková hranice byla v rozmezí 8 až 12 let.

6.8 Výsledky výzkumu

V této kapitole jsou analyzovány rozhovory, které proběhly s respondenty na základních školách. Nejprve jsou rozhovory rozebrány pomocí základních tematických celků, které vznikly při rámcové analýze dat a následném kódování. Následně jsou na základě získaných informací zodpovězeny výzkumné otázky.

V předkládané diplomové práci bude pro správné rozeznání uveden vždy každý tematický celek zvlášť tučným písmem.

Didaktické prostředky

Ve většině případu respondenti dokázali definovat tento pojem a v krátkosti shrnout co si pod tím představují. Nejčastěji poukazovali na to, že se jedná o prostředek, který využívají pedagogové ke zkvalitnění, obohacení a zpestření výuky. Dále k propojování učiva od známého k neznámému. Všech deset respondentů zmínilo, že se jedná o prostředek ke splnění pedagogického efektu a tak ke splnění výukových cílů. „*Didaktický prostředek je vše co vede ke splnění výchovně vzdělávacích cílů. Zlepšuje průběh vyučovací hodiny.*”

Nemateriální didaktický prostředek

Jako nemateriální didaktický prostředek respondenti označili především vyučovací metody a organizační formy, které převážně využívají. Na tomto se shodli jak pedagogové vyučující mimořádně nadané žáky tak pedagogové vyučující žáky běžné populace. Rozdíl v postojích nastal při rozvíjení tohoto tématu, kdy 80% pedagogů vzdělávající talentované žáky, poukázalo na obohacování těchto metod a forem pomocí skládkového učení, aktivizačních metod (kritického učení, heuristické metody, projektové vyučování, metody řešení problému, myšlenková mapa, metoda tvůrčího psaní, komunikační metody, výzkumné metody, metody praktické...). Pouze jeden učitel z pěti, který vyučuje mimořádně nadané žáky, se nezmínil o těchto moderních didaktic-

kých metodách. Jedná se o pestré metody, které sami učitelé často ani nezažili. Proto není nijak zarážející, že pedagogové vyučující žáky běžné populace, nezmínili žádnou z těchto vyučovacích metod, a na dotaz, zda je využívají, byly jejich odpovědi často negativní. Může to být také zapříčiněno nedostatečnou úrovní dalšího vzdělávání či nedostatečnou přípravou učitelů.

Materiální didaktické prostředky

Na dotaz zda pro výuku využívají materiální didaktické prostředky, všichni pedagogové odpověděli kladnou odpovědí. Ve 100% případech poukázali na to, že je využívají velmi často. Rozdíl mezi nadanými a běžnou populací se projevil v případě, kdy byl dotaz rozvinut, a byli dotázáni, které materiální didaktické prostředky preferují. Zde se opět ukázal rozdíl mezi pedagogy vyučující mimořádně talentované žáky a pedagogy běžné populace. V obou případech u základních materiálních prostředků jako jsou učební pomůcky, metodické pomůcky určené učiteli, školní potřeby a textové pomůcky, byli odpovědi opět kladné. Rozdíl se projevil ve využívání dalších typů materiálních didaktických prostředků. Výukové prostory a prostředí pedagogové běžné populace využívají velmi zřídka. *„Pouze když jdeme na hudební výchovu, to měníme učebnu, jinak jsme neustále ve třídě. Problém je i jít na nějaké exkurze, je to velké vyřizování a nerada s dětmi opouštím školu.“* Originální a reálné skutečnosti při porovnání u nadaných jsou využívány ve 100% případech. *„Od první třídy jsou děti zvyklé dělat své projekty, kde mají možnost originální a reálné předměty nosit. Není to pro žáky nic neobvyklého a já jako vyučující se také snažím vyučovat s těmito předměty a využívat je co nejčastěji.“* Oproti tomu jeden z pedagogů u běžných žáků při zmínce o tomto druhu materiálních didaktických prostředků prohlásil, že *„není možno efektivně tento druh didaktických prostředků využívat. Ve škole jsou z velké části v dezolátním stavu nebo nejsou vůbec k dispozici. Co si nevyrobím, to nemám.“* Na rozdíl od zmiňovaného typu didaktických prostředků, pedagogové obou skupin pozitivně reagovali na zobrazení a znázornění předmětů a skutečností. U nadaných bylo poukázáno na efektivnější porozumění abstraktním pojmům nebo ukázkám výtvarných směrů. I u žáků běžné populace pedagogové ve všech případech poukázali na využívání pro lepší představivost a dle potřeby pro

zpestření hodiny. Textové pomůcky všichni ohodnotili jako nedílnou součást každodenního vyučovacího procesu. U nadaných všichni vyučující zmínili velkou oblibu pracovních listů při obohacování učiva a zapojování mezipředmětových vztahů. Z výzkumu dále vyšlo, že speciální pomůcky jsou u žáků běžné populace využívány jen zřídka pro zpestření výuky či v pracovních činnostech např. stavebnice jako forma rozvoje jemné motoriky. Do protikladu pedagogové žáků talentovaných poukázali na každotýdenní využívání těchto speciálních pomůcek, jako jsou stavebnice či hry. „*Stavebnice využíváme jako vizualizaci při výuce matematiky.*” Další z pedagogů poukázal na každotýdenní zapojení těchto speciálních materiálních didaktických pomůcek při projektovém vyučování. „*V projektovém vyučování, pro mimořádně nadané dítě začíná projektové vyučování již v první třídě a je na něj vytyčena jedna hodina týdně, mají děti možnost tyto pomůcky využívat. Práce s nimi je velmi baví, mohou pracovat ve skupinách (zlepšovat vztahy v kolektivu), či individuálně a poté své projekty prezentují před třídou.*” V poslední řadě byly zmíněny prostředky didaktické techniky, kde se projevil největší rozdíl didaktických prostředků u žáků nadaných a žáků běžné populace. Největší pozornost sklidila interaktivní tabule, kdy pedagogové mimořádně nadaných žáků poukázali na fakt, že si své vyučování už nedokáží představit bez „interaktivky”. Poukázali také na klady plynoucí z využívání interaktivní tabule. „*Super jsou také iTunes učebnice, moc by se mi do budoucna líbilo je využívat ve všech předmětech, protože tam si to posuneš tam, kam potřebuješ, mohou přímo do té učebnice psát..... To, že jim to blikneš, aby viděli, kde se mají zorientovat, kde jsem, co děláme, to hodně využívám.*”

Reakce žáků

V obou základních školách, které se zúčastnily výzkumu, měli žáci velmi kladný přístup k využívání didaktických prostředků ve výuce. Z výzkumných vzorků vyšlo, jakým způsobem si žáci váží využívání didaktických prostředků. Ve všech případech pedagogové vyučující žáky běžné populace uvedli, že děti na didaktické prostředky reagují velmi pozitivně a často je berou jako vzácnost. O to více žáci spolupracují a „*berou to jako příjemnou a vítanou změnu*”. V protikladu k tomu se pedagogové mimořádně nadaných žáků zmiňovali o tom, že talentovaní žáci tyto prostředky pro výuku

vyžadují a berou je za samozřejmost. Proto neustále učitele nadaných přicházejí s novými nápady, aby žáky dokázali nadchnout a působili na ně stimulačně.

Rozsah didaktických prostředků na pracovišti

Respondenti byli dále dotazováni, zda jsou spokojeni s rozsahem didaktických prostředků, které jsou jim nabízeny ze strany školy. Ze strany pedagogů mimořádně nadaných žáků ve všech případech byla odpověď kladná. *„Ano, jsem spokojená. Naše škola se snaží o co nejvíce moderních prostředků. Spokojenost je!”* Dva z respondentů pracujících s mimořádně nadanými poukázali na fakt, že by velmi ocenili tablety pro žáky. *„Žáci by mohli sami vyhledávat zajímavosti a informace, které je k danému tématu zajímají.”* Do protikladu, většina pedagogů žáků běžné populace (80%) se zmínila o velké nespokojenosti s rozsahem didaktických prostředků, které jim škola poskytuje. *„Máme pouze jeden počítač v kabinetu, ve kterém je nás 5 pedagogů. Je náročné se k němu dostat a s dětmi to nejde vůbec.”*

Shrnutí rozhovorů

Při odpovídání na otázky v tomto tematickém celku bylo znát, že respondenti obou zkoumaných skupin didaktické prostředky využívají. Liší se však v kvantitě využívání a také v kvalitě, která je jim poskytována ze strany školy. Je však zřetelně vidět rozdíl ve vnímání a využívání jak nemateriálních, tak materiálních didaktických prostředků. Na přístupu pedagogů u mimořádně nadaných žáků je vidět, že se nebojí nových věcí a váží si podpory, kterou jim ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy poskytuje. Snaží se naplno využívat všech materiálních prostředků a jsou zapálení pro další zpestřování výuky. Jak řekl jeden z respondentů vyučující mimořádně nadané žáky *„Didaktický prostředek je dobrým pomocníkem, ale musí se umět ve vhodnou chvíli správně využít. Práce s nimi může být přínosem jak pro pedagoga, tak i pro děti.”*

V následující podkapitole výzkumu si zodpovíme na výzkumné otázky, které jsme zvolili pro objasnění všech cílů, které jsme si v počátku výzkumu stanovili.

6.9 Odpovědi na výzkumné otázky

V následujícím textu si zobecníme odpovědi na výzkumné otázky:

1. Jaký typ didaktických prostředků upřednostňují pedagogové u nadaných žáků častěji než u běžných žáků? (materiální či nemateriální)

Názory učitelů se navzdory velmi podobným pracovním podmínkám lišily podle rozdílné sociální skupiny, ve které pracují. Přestože disponují velmi podobnými pracovními podmínkami, liší se. Pedagogové, kteří pracují s mimořádně nadanými žáky nejčastěji zmínili, že upřednostňují více materiální didaktické prostředky, ale ve velmi úzké kombinaci s nemateriálními prostředky, jelikož jde o propojenost obou typů. Naproti tomu pedagogové vyučující žáky běžné populace využívají častěji nemateriální didaktické prostředky. Jak z výzkumu vyplynulo, více jim to vyhovuje a také musí brát ohled na prostor ve třídě v poměru na počet dětí.

2. Které materiální didaktické prostředky preferují pedagogové při výuce?

Při komparaci využívání materiálních didaktických prostředků u obou skupin pedagogů vyšlo, že oba tyto typy v oblibě využívají materiální prostředky. Po prozkoumání rozhovorů s pedagogy učícími mimořádně nadané žáky bylo zjištěno, že naprostá většina preferuje práci s interaktivní tabulí. Ve všech výpovědích bylo zmíněno, že je využívají při každé vyučovací hodině, při práci se žáky, při promítání pracovních sešitů, při ukázkách či vzdělávacích programech. Považují to za obohacení učiva, urychlení vyučování, líbí se jim dostupnost informací a jejich propojení, také že mohou pružně reagovat na dotazy žáků. V posloupnosti akcelerační, obohacení, diferenciací. Navíc při využívání této techniky se mohou plně věnovat individuálnímu přístupu, místo „*neustálého držení učebnice v ruce*“. Dále také oceňují využívání počítačů, především zpracovávání výstupních prací a prezentace se žáky vyšších ročníků (5. ročníku). Za přínos považují také velké množství výukových programů, kde si obohacují své poznatky. Proto mnohem častěji navštěvují počítačové učebny, v porovnání se žáky běžné populace.

Naproti tomu pedagogové vyučující žáky běžné populace mnohem více upřednostňují základní materiální didaktické prostředky, jako jsou například učební pomůcky, metodické pomůcky určené učiteli a školní potřeby. Jedná se o typ materiálních prostředků, které jsou využívány k předvedení látky, vysvětlení učiva, procvičování získaných vědomostí a pro správný průběh výuky. Záleží však na individualitě pedagoga. Malé procento (20%) z nich poukázalo na oblibu využívání originálních a reálných skutečností či zobrazení a znázornění předmětů a skutečností. Ale jakou formou a v jakých časových intervalech, učitel neuvádí.

3. K jakým účelům využívají pedagogové základní materiální didaktické pomůcky?

Na základě rozhovorů s učiteli jsme získali odpovědi na otázky ohledně jejich konkrétního využívání materiálních didaktických prostředků. Jejich klady a zápory. Odpovědi obou skupin učitelů se velmi lišily.

Učební pomůcky

Pedagogové u mimořádně nadaných žáků ve většině případů poukazovali na to, že právě učební pomůcky využívají ke znázornění, k lepšímu pochopení, prohloubení učiva, opakování, k většímu zapojení žáků do hodiny. Ke správné akceleraci, obohacení a diferenciaci. Navíc poukázali na využívání učebních pomůcek, jako jsou obrázky, videa či informace z internetu. Jakmile kdokoliv z žáků položí otázku, na kterou pedagog nezná odpověď, využívají internetové encyklopedie či Wikipedii.

Pedagogové vyučující žáky běžné populace, pouze uvedli, že učební pomůcky využívají k výuce pro vysvětlení učiva v jednotlivých hodinách. Není proto zřejmé, v jakém množství a jak často do svých vyučovacích procesů zapojují učebnice či jiné pracovní sešity.

Metodické pomůcky určené učitelé

Při rozhovorech se všemi pedagogy bylo zjištěno, že všichni využívají metodické příručky a pomůcky, které jsou jim k dispozici. Jak pedagogové od nadaných, tak učitelé u žáků běžných poukázali na prospěšné obohacování svých výstupů díky metodickým příručkám. Využívají je jak k přípravě vyučovací jednotky, tak k samostudiu, k prohloubení vědomostí a k následné aplikaci do výuky.

Školní potřeby

Ve všech případech byly reakce na školní potřeby pozitivní. Všichni pedagogové souhlasili s myšlenkou, že bez školních potřeb se vyučovací hodina neobejde. Využívají je při klasických pracích v hodině, ve všech výchovách, také v matematice a geometrii (měření, porovnávání,...), při procvičování starší látky. Učitelé mimořádně nadaných žáků zmínili velkou podporu ze strany školy, kdy mají žáci výtvarné potřeby zakoupeny školou.

Výukové prostory a prostředí

V tomto případě se jedná o první viditelný rozdíl ve využívání materiálních didaktických prostředků u žáků nadaných a žáků běžné populace.

Všichni pedagogové od nadaných ve svých odpovědích jasně poukázali na to, že výukové prostory mění často a s velkou oblibou. Primárně mají žáci svou kmenovou třídu, ve které jsou zvyklí pracovat, ale v rámci mnoha předmětů při hrách, opakování a pochopení učiva využívají též speciální učebny jako je učebna hudební výchovy, tělocvična, dílny, kuchyňka, školní zahrada. Dále také zmiňují, že jsou velmi častými návštěvníky Pevnosti poznání⁸, kde žáci mají možnost spojení vědy a dobrodružství na jednom místě.

Rozdílné pojetí výukových prostorů a prostředí poznamenali učitele ze tříd s žáky běžné populace. Každá třída má také svou kmenovou třídu, avšak nemají možnost

---

⁸ Historicky unikátní stavba. V dobách Marie Terezie sloužila jako dělostřelecký sklad. V roce 2015, po rekonstrukci, v ní vzniklo interaktivní muzeum vědy pro všechny věkové kategorie

navštěvovat tak rozsáhlé prostory. Výjimku tvoří učebna hudební výchovy, kterou navštěvují jednou za týden. Tělesná výchova se v zimním období odehrává v tělocvičně a v letním období navštěvují pedagogové s žáky, po domluvě se zástupcem ředitele, nedaleký park Malého prince, kde mají žáci možnost sportovního vyžití. To jsou jediné dvě změny, kdy pedagogové mění své výukové prostory. Za zmínku také stojí nelibost, kterou malé procento pedagogů projevilo, když se zmínilo, že neradi s žáky opouští prostory školy. Musí pak vynaložit větší pozornost a ostražitost.

Originální a reálné skutečnosti

V tomto případě se učitelé nadaných žáků zmínili, že pro žáky využívání těchto pomůcek a prostředků není nic neobvyklého. Považují to za samozřejmost, dokonce to vyžadují. Při probírání látky často využívají různých výrobků či přímo přírodniny. Žáci mají sami v oblíbě do výuky přinášet různé předměty, které souvisí s probíranou látkou.

Pedagogové v běžných třídách, v protikladu s tím, poukázali na využívání různých zvukových efektů ve výuce hudební výchovy. Jen malá většina ze zkoumaných pedagogů u běžných žáků využívá různé skutečnosti, pro objasnění látky a lepší vnímání jejího obsahu. Jedním pedagogem bylo zmíněno, že ve velké většině využívají učebnici a obrázky v ní. Tak se žáci seznamují s rostlinami a dalšími předměty a skutečnostmi.

Zobrazení a znázornění předmětů a skutečností

Při využívání tohoto druhu materiálního didaktického prostředku došlo k velmi podobnému závěru jako při předchozí skupině didaktických prostředků. Pedagogové u nadaných s velkou oblibou ve výuce využívají všechny dostupné možnosti, které jim napomohou v rozvoji talentů jejich žáků. Využívají často možností projektových dnů, kdy všechny vyučovací předměty jsou provázány jedním tématem. Žáci dopředu vědí, jaké téma daný den bude mít a sami nosí různé předměty, modely či knihy s obrazy přímo do výuky. Pedagogové také vytváří různé třídní výstavy, kam si donesené věci od dětí vystaví a každý má možnost daný předmět poznat hmatem, zrakem nebo jej dále studovat v encyklopediích. Žáci také společně s učiteli vytváří různé modely (např.

model města) díky kterým získávají dobrou prostorovou představivost. Dále je v tomto případě velkým přínosem dataprojektor či interaktivní tabule, kdy pedagog žákům může ve chvíli objasnit a ukázat jakýkoliv problém, který nastane. Bylo zmíněno časté využívání při rychlém vyhledávání různých jedinců z fauny či flory.

Z vyjádření vyučujících na běžné základní škole je zřejmé, že neoplývají takovým zájmem a zapálením. Dalším faktem je, že běžným pedagogům nejsou poskytnuty takové možnosti, jak pedagogům u nadaných. Využívají pouze to, co jim poskytuje škola.

Textové pomůcky

V tomto odvětví oba typy pedagogů využívají vše, co jim poskytuje škola. Všechny učebnice, pracovní sešity či knihy k výuce čtení využívají v plné míře. Rozdíl je ve využívání pracovních listů, který s velkou oblibou využívají pedagogové pro žáky talentované. Ve všech případech učitelé zmínili nadšení žáků při využívání těchto pracovních listů. Nejedná se v tomto případě o přehlcování žáka učivem, ale o kreativní mezipředmětové propojení formou zábavy. Zmíněny byly tak aktivity jako např. Sudoku, logické hry a hlavolamy, luštěnky, osmisměrky či úlohy typu zebra, které se dají snadno zapojit do pracovního listu, a tak zpestřit vyučovací hodinu. Pedagogové si pracovní listy z velké části vytváří sami pro svou konkrétní potřebu nebo čerpají ze svých již vytvořených portfolií.

Speciální pomůcky

Jak již zde bylo zmíněno, mimořádně nadaní žáci všechny tyto typy didaktických prostředků s velkou oblibou využívají a sami často obohacují výuku o různé speciální předměty. Nejčastěji tyto předměty zapojují do projektových dnů, kdy se přímo s takovými předměty seznamují a hledají v návaznosti na ně různé informace v encyklopediích. Pedagogové zapojují do vyučovacích hodin s velkou oblibou stavebnice či deskové hry (např. Ubongo) pro zpestření a rozvíjení smyslů. Jeden z pedagogů sám vytváří speciální pomůcky pro rozvoj písemné gramotnosti u žáků první třídy. Každý ze žáků

má svou krabičku vyloženou barevným papírem a píše psací písmenka do krupice. Žáci tuto speciální didaktickou pomůcku využívají pro zafixování písmene.

Pedagogové běžných žáků ve většině případů zmiňovali využívání stavebnic Lego, které si zapůjčují ve společném kabinetu. Využívají je ve výuce pracovních činností, kdy žáci rozvíjí svou jemnou motoriku manipulací s kostkami. Využití těchto pomůcek je jen občasné.

Prostředky didaktické techniky

Tyto prostředky jsou ve většině případů poskytnuty pouze ve třídách pro nadané žáky. Pouze jeden z pedagogů vyučující běžné žáky disponuje ve své třídě interaktivní tabulí. Bylo zjištěno, že pokud má pedagog možnost tento didaktický prostředek využívat, obohacuje to celou třídu. Vyučovací hodiny jsou efektivnější, žáci lépe udrží zájem o probíranou látku a pozornost. Každý z pedagogů u talentovaných žáků disponuje touto didaktickou technikou, a tak má možnost plně využívat všechny klady, které jsou s tím spojeny. Nedílnou součástí každé třídy pro nadané je také dataprojektor a různá zvuková technika pro okamžité využití dle potřeby.

Tyto výhody nemohou ohodnotit pedagogové v běžném procesu, jelikož těchto didaktických technik nevyužívají. K dispozici mají ve většině případů zvukovou techniku, jako je přenosný CD přehrávač či mikrosystémy pro přehrání různých zvukových záznamů nebo písniček při výuce hudební výchovy či ranním přivítání. Škola disponuje interaktivními tabulemi pouze ve speciálních učebnách jako je počítačová učebna či učebna hudební výchovy. Jelikož pedagogové tyto učebny buď vůbec nenavštěvují či jen pouze zřídka, nemá pro ně jejich využití žádný hlubší smysl. Bylo zjištěno, že tuto techniku využívají pouze zřídka, při promítání pohádek a hudebních ukázek žákům.

4. Jak žáci reagují na využívání didaktických prostředků?

Ze vzorků, které jsme díky výzkumu získali, bylo možné pozorovat rozdílné mentality a reakce žáků na využívání materiálních didaktických prostředků ve výuce. U každé otázky, která souvisela s určitým druhem materiálních didaktických prostředků, byla v těsné návaznosti kladena otázka na reakci žáků při využívání těchto pomůcek a

prostředků. Z výzkumu vyšlo, že žáci běžné populace si mnohem více váží využívání všech typů didaktických prostředků. Ve většině případů se jednalo o pozitivní odezvu až nadšení při využívání. Považují to za vzácnost či odměnu. Bylo také zmíněno, že jakékoliv obohacení a zefektivnění výuky žáci běžné populace velmi ocení a považují to za zábavu.

Naproti tomu z výzkumu vyplynulo, že nadaní žáci všechny typy didaktických prostředků považují za samozřejmost. Žáci jsou na využívání materiálních prostředků pro výuku zvyklí. Jejich reakce jsou také pozitivní, ocení pestrost, avšak radost plyne také z obohacování novými poznatky a rozvíjení jejich talentu. Považují to za osobní přínos. Pedagog u nadaných musí pečlivě plánovat vyučovací proces tak, aby na žáky působil stimulačně a zároveň je dokázal nadchnout. Postoj žáků lze také pozorovat z jimi vyplněných pracovních listů „Moje vysněná třída“, kdy žáci měli zodpovědět dvě otázky a následně pomocí nákresu popsat, jak by si přáli, aby vypadala jejich třída. (viz. příloha č. 6, 7) Pracovní listy byly, pro možnost porovnání, vyplněny žáky mimořádně nadanými a žáky běžné populace. Díky těmto pracovním listům můžeme vidět postoj žáků k materiálnímu vybavení jejich kmenové třídy a všem materiálním didaktickým prostředkům, které jsou jim k dispozici. Lze zde pozorovat odlišné hodnoty a smýšlení obou skupin. Žáci nadaní se zmiňovali převážně o modernizaci třídy a pořízení prostředků didaktické technických, jako jsou počítače a tablety, pro každého ve třídě. Jiný žák ve výzkumu uvedl, že by ocenil zvířecí koutek ve třídě nebo „*knihovnu přes celou zed'*“. Do protikladu žáci běžné populace uváděli, že jim chybí ve třídě prostor na hraní, didaktické hry na přestávky, koberec do zadní části třídy či samostatná lavice pro každého žáka. Z těchto vzorků je jasně vidět odlišnost žáků nadaných a žáků běžné populace.

5. Vyhovují pedagogům didaktické prostředky nabízené ze strany školy?

Na základě získaných poznatků lze vyvodit, že učitelé pracující s mimořádně talentovanými žáky, jsou ve všech případech naprosto spokojeni s materiálními didaktickými prostředky, které jim škola poskytuje. Oceňují modernizaci školy a všech prostředků pro výuku nadaných. Cílem do budoucna je pořízení tabletů pro žáky, což povede ke zkvalitnění výuky a odbourání těžkých učebnic.

Přesný opak pocítují pedagogové žáků běžné populace. Projevili velkou nelibost v poskytování materiálních didaktických prostředků školou. Ve velké většině se učitelé vyjádřili, že by využívali všechny dostupné didaktické prostředky, kdyby je měli k dispozici. Velkou naději vidí ve změně ředitele školy, který je silně nakloněn k modernizaci školy a s tím spjaté obohacení a obnovení všech typů materiálních didaktických prostředků.

6.10 Shrnutí odpovědí na výzkumné otázky

Po detailním prozkoumání využívání všech základních skupin materiálních didaktických prostředků můžeme dojít k závěru, že pedagogové vyučující mimořádně nadané žáky v mnohem větší míře využívají všechny možnosti, které jsou jim poskytnuty. Zároveň vyhledávají možnosti, jak žákům zpestřit výuku a zkvalitnit tak vyučovací proces. Pedagogové vyučující žáky běžné populace v rámci možností, které poskytuje škola, využívají pouze ty materiální didaktické prostředky, na které jsou zvyklí a které jim pro práci vyhovují a nijak nenarušují jejich zaběhnutý řád. Tabulka výstižně porovnává využívání všech materiálních prostředků pedagogy obou skupin klady a zápory a reakce žáků na jejich využívání.

Tab. č. 2: Komparace využívání materiálních didaktických prostředků

Materiální didaktické prostředky	Využívání pedagogů/ reakce žáku		Reakce žáku nadaných	Reakce běžných žáků
	Pedagogové nadaných žáků	Pedagogové běžných žáků		
Učební pomůcky	ANO - Téměř neustále	ANO - Neustále	samozřejmost	samozřejmost
Metodické pomůcky určené učiteli	ANO - pro přípravu	ANO - pro přípravu	pozitivní	pozitivní
Školní potřeby	ANO - neustále	ANO - velmi často	samozřejmost	pozitivní
Výukové prostory a prostředí	ANO - velmi často	NE - jen zřídka	samozřejmost	zpestření
Originální a reálné skutečnosti	ANO - velmi často	NE - jen zřídka	samozřejmost vyžadují to	vzácnost zábava
Zobrazení a znázornění předmětů a skutečností	ANO - Téměř neustále	NE - jen zřídka	samozřejmost nic neobvyklého	vzácnost zpestření
Textové pomůcky	ANO - velmi často	ANO - velmi často	samozřejmost	pozitivní
Speciální pomůcky	ANO - velmi často	NE - jen zřídka	samozřejmost pozitivní zábavné	pozitivní
Prostředky didaktické techniky	ANO - Téměř neustále	NE - jen zřídka	samozřejmost pozitivní zábavné	pozitivní zábava
Výsledky	100% využití	44,44 % využití		

7 Diskuze

Hlavním cílem výzkumu bylo nalézt odpověď na výzkumný problém, zda pedagogové vyučující mimořádně nadané žáky využívají častěji materiální didaktické prostředky, než pedagogové vyučující žáky běžné populace. Tato otázka i všechny související podotázky byly v rámci výzkumu zodpovězeny.

Bylo zjištěno, že pedagogové opravdu častěji využívají materiální didaktické prostředky pro práci s nadanými žáky. Z velké části je to podpořeno metodami a formami, které ve své svých vyučovacích procesech užívají čili nemateriálními didaktickými prostředky. V porovnání s pedagogy běžné populace pedagogové nadaných mnohem více vyučují pomocí moderních metod didaktiky, a ty jsou velmi závislé na materiálních didaktických prostředcích všeho druhu. Navíc pedagogové, kteří vzdělávají nadané, vidí smysl ve vytváření nových podmětů pro rozvoj talentu svých žáků. Jejich cílem je zajištění široké nabídky služeb pro rozvoj jejich nadání tak, aby byla do budoucna zajištěna jejich profesionalita a odbornost. Proto je kladen důraz i na vzdělání pedagogů, aby dokázali rozpoznat žáky s mimořádnými vlohy a dokázali s jejich nadáním pracovat. Ve většině případů sami pedagogové vyučující nadané si vytváří vlastní originální materiální didaktické prostředky, díky kterým zefektivní výuku a obohatí učivo. Vyzpovídání učitelé sami uvedli, že je tvorba vlastních didaktických výrobků pro žáky velmi baví a rádi zapojují svou fantazii, protože vidí u žáků větší nadšení pro práci a jsou mnohem lépe motivováni.

Důležitou součástí vyučovacího procesu je i to, že se žáci sami podílejí na průběhu hodiny. Díky zapojování materiálních prostředků do výuky jsou pedagogové přesvědčeni, že žáci mnohem lépe pracují, podílejí se sami na utváření nových poznatků a také rozvíjejí sociální vztahy a dovednosti. Proto můžeme výzkum považovat za **kladný**, jelikož se povedlo odpovědět na všechny stanovené cíle výzkumu a dosáhli jsme tak předvídaného výsledku výzkumu.

Téma didaktických prostředků je však velmi obsáhlé a nedostatečně prozkoumané. Existuje jen velmi malé množství dostupné literatury na toto téma. Proto by se dalo výzkumné počínání dále vědecky prohlubovat a rozšiřovat.

Respondenti se ve výzkumu často zmiňovali o využívání nemateriálních didaktických prostředků, které využívají ve vyučovacím procesu. Porovnání využívání moderní didaktiky jako nemateriálních didaktických prostředků u těchto dvou odlišných skupin pedagogů, by zcela jistě mohlo přinést nové poznatky.

Další vyzorovanou skutečností je odlišná mentalita mimořádně nadaných žáků v porovnání s žáky běžné populace. Po vyplnění pracovních listů, které měli žáci za úkol vyplnit jako vedlejší výzkumný vzorek, je jasné patrné, že se pedagogové plně věnují podpoře jejich talentů a nijak nepotlačují či nepřehlíží jejich mimořádné nadání a potřeby se rozvíjet.

Závěr

V teoretické části předkládané diplomové práce jsme se seznámili s termínem mimořádně nadané dítě a shrnuli jsme všechny potřebné informace ke zvolenému tématu. Věnovali jsme se historii nadání, také jsme se seznámili s modely nadání, které nám mohou pomoci k přesnější identifikaci talentovaného jedince. Dále jsme se pokusili shrnout všechny dostupné informace o vzdělávání nadaných žáků a potřebných didaktických prostředcích pro jejich výuku.

V empirické části jsme stanovili cíle práce a vytyčili si základní výzkumné otázky, díky kterým jsme získali odpověď na výzkumné cíle. Hlavní cílem diplomové práce bylo nalézt odpověď na výzkumné cíle, který jsme si v počáteční fázi stanovili. Za hlavní výzkumný problém bylo považováno to, zda pedagogové vyučující mimořádně nadané žáky využívají častěji materiální didaktické prostředky, než pedagogové vyučující žáky běžné populace. Pro zjištění výsledku výzkumu jsme opakovaně navštívili dvě základní školy a provedli jsme výzkum pomocí krátkých rozhovorů s pedagogy obou skupin. Dále jsme se zaměřili na přístupy a postoje pedagogů k dané problematice. K dosažení stanoveného cíle jsme využili metodu rozhovoru a dotazníku formou pracovního listu se žáky nadanými i běžné populace.

Na základě zjištěných výsledků lze konstatovat, že pedagogové vyučující mimořádně nadané žáky mnohem častěji využívají materiální didaktické prostředky, než pedagogové vyučující žáky běžné populace. Žádný z pedagogů neuvedl, že materiální didaktické prostředky nevyužívá nebo že upřednostňuje nemateriální didaktické prostředky. Velmi často se však shodli na faktu, že obě tyto skupiny didaktických prostředků, jak materiální, tak i nemateriální, na sebe velmi úzce navazují a vyučovací proces by se neobešel bez vzájemné kontinuity.

Jak už bylo v úvodu zmíněno, dnes je trendem vzdělávat nadané děti. Je to velice aktuální téma. Získané informace a poznatky z diplomové práce mohou být proto dále využity ke zkvalitnění práce všech pedagogů během vyučovacího procesu. Dále mohou být klíčem a podmínkou k prohlubování a intenzivnějšímu zkoumání problematiky nadání a jeho rozvoje v dnešní moderní době.

Seznam literatury a pramenů

ABRAMENKOVA, Vera Vasil'jevna. *Stručný psychologický slovník*. Bratislava: Pravda, 1987.

FOŘTÍK, Václav a Jitka FOŘTÍKOVÁ. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0969-0.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 9788026208730.

HAVIGEROVÁ, Jana Marie a Blanka KŘOVÁČKOVÁ. *Co bychom měli vědět o nadání*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-092-4.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 9788073674854.

HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1998-6.

CHRÁSKA, Miroslav a Ilona KOČVAROVÁ. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. ISBN 9788074545535.

JURÁŠKOVÁ, Jana. *Základy pedagogiky nadaných*. Pezinok: Formát, 2003. ISBN 808900511x.

KOVÁŘOVÁ, Renata a Iva KLUGOVÁ. *Edukace nadaných dětí a žáků*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. ISBN 9788073684303.

Krajské síť podpory nadání [online]. 2014 [cit. 2018-06-03] Dostupné z: <http://talentovani.cz/krajske-site-podpory-nadani#KKS>

LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadané dieťa: jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. Bratislava: Iris, 2001. ISBN 80-88778-32-8.

MACHŮ, Eva. *Nadáný žák*. Brno: Paido, 2010. ISBN 9788073151973.

Modely nadání [online]. 2018 [cit. 2018-04-02] Dostupné z: <http://www.nadanedeti.cz/pro-odborniky-modely-nadani>

MÖNKS, F. J. a Irene H. YPENBURG. *Nadané dítě: rukověť pro rodiče a učitele*. Praha: Grada, 2002. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247-0445-5.

MUSIL, Miroslav. *Talenty cez palubu*. 1. vyd. Bratislava: Smena, 1989. 251 s. ISBN neuvedeno

Podpora nadaných žáků základních a středních škol [online]. 2017 [cit. 2018-03-04] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/podpora-nadanych-zaku-zakladnich-a-strednich-skol-v-roce>

RAMBOUSEK, Vladimír. *Materiální didaktické prostředky*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-664-2.

Rámcový vzdělávací program [online]. 2017 [cit. 2018-04-05] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

SEJVALOVÁ, Jitka. *Talent a nadání: jejich rozvoj ve volném čase*. Praha: IDM MŠMT, 2004. ISBN 8086784037.

STOPPARD, Miriam. *Otestujte své dítě, aneb, Jak objevit a rozvíjet schopnosti svého dítěte*. Martin: Neografie, 1992. ISBN 8085186497.

ŠTÁVA, Jan. *Průručka pro práci s nadanými žáky*. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 2012. ISBN 978-80-248-2673-8.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Gágného diferencovaný model nadání a talentu.

Příloha č. 2 - Tabulka IQ hodnot

Příloha č. 3 - Tabulka vývojových mezníků u běžného dítěte a nadaného dítěte

Příloha č. 4 - Koordinovaný mezinárodní systém podpory nadání a péče o nadané

Příloha č. 5 - Tabulka speciálních pomůcek pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání
z důvodu nadání - 2. stupeň podpory

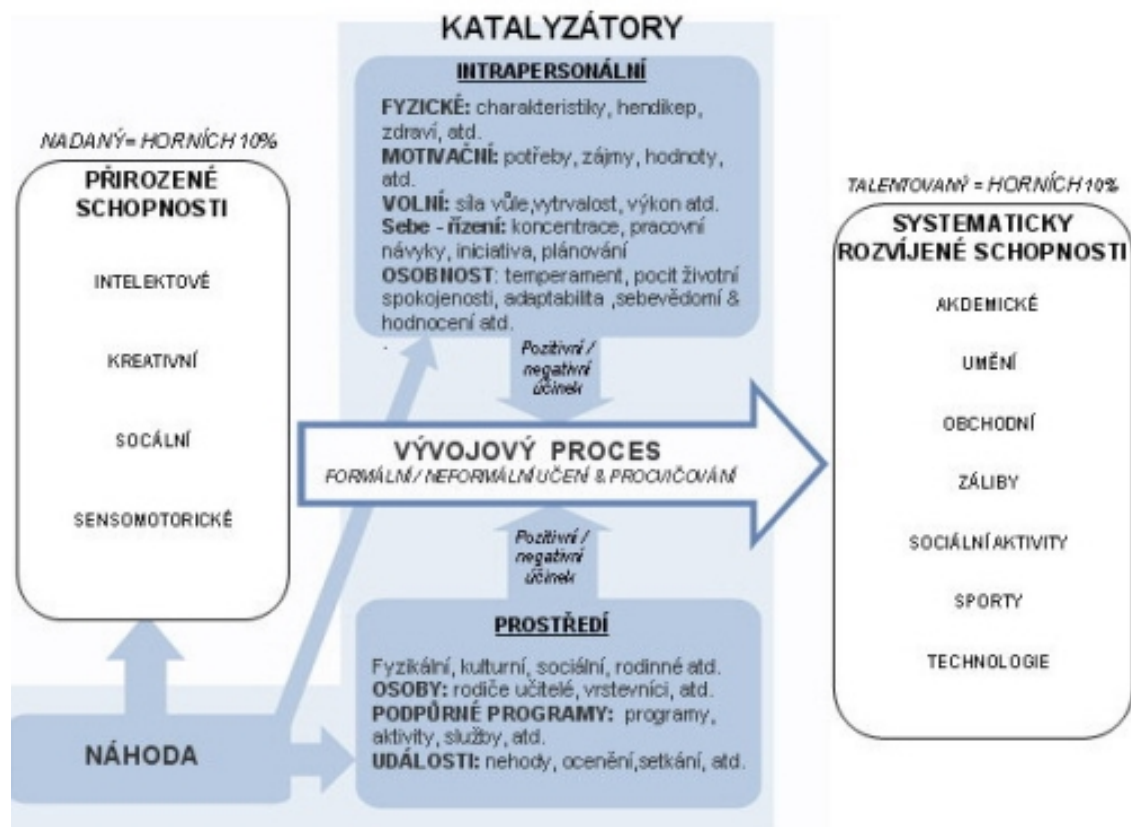
Příloha č. 6 - Záznamový arch pokládaných otázek

Příloha č. 7 - Pracovní list vyplněný nadaným žákem

Příloha č. 8 - Pracovní list vyplněný žákem běžné populace

Příloha

Příloha č. 1 - Gagného diferencovaný model nadání a talentu. (zdroj: nadanedeti.cz)

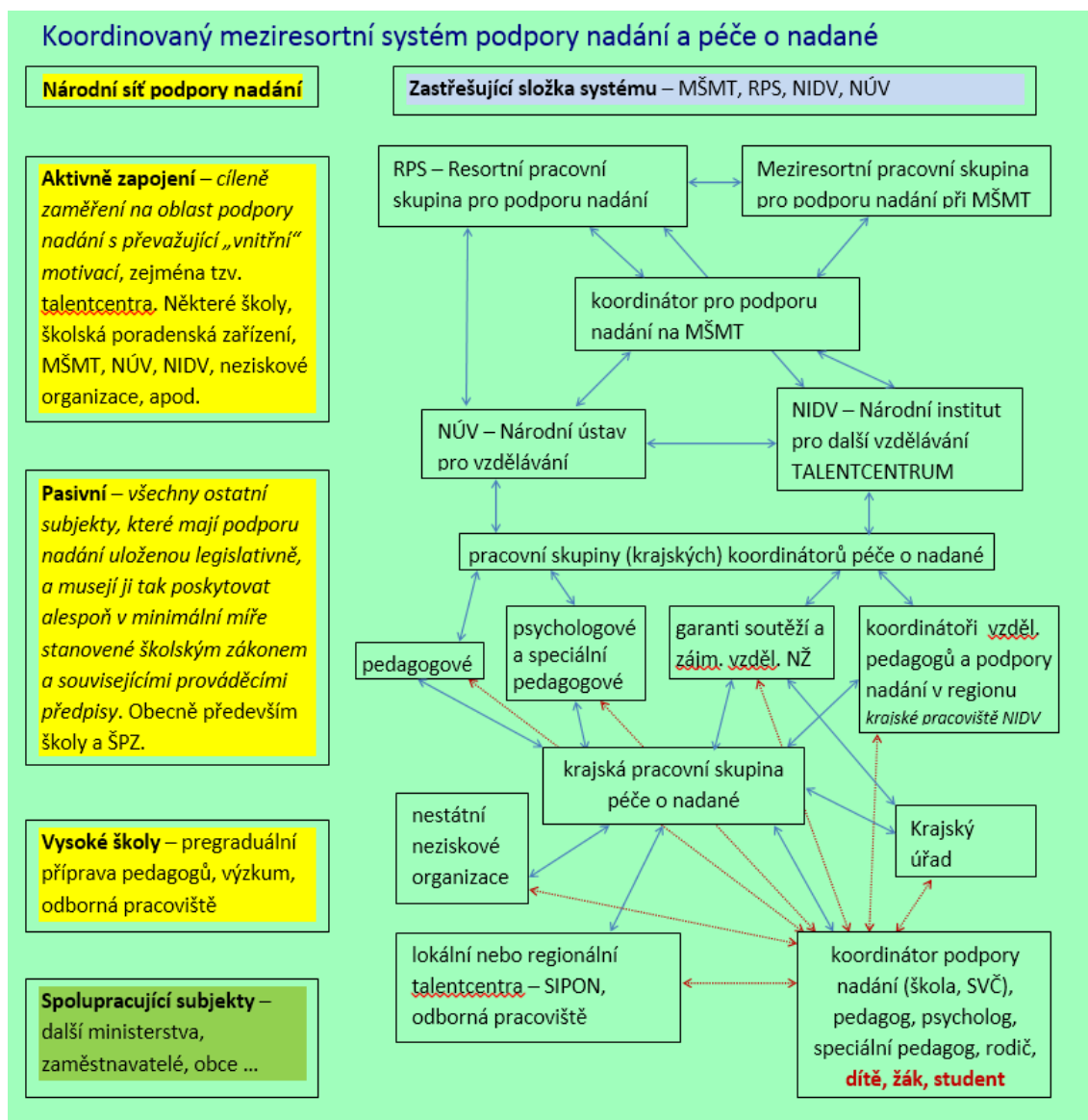
Příloha č. 2 - Tabulka IQ hodnot (internetový zdroj -[www.iq- testy. info/tabulka-iq-hodnot/](http://www.iq-testy.info/tabulka-iq-hodnot/))

Hodnota IQ	Popis a předpokládané schopnosti jedince	% lidí
nad 140	Intelligence géníů Absolutní předpoklady pro tvůrčí činnost, určuje ostatním směr poznání	0,2 %
do 140	Výjimečná superiorní inteligence Mimořádné předpoklady pro tvůrčí činnost, vynikající manažeři	2,8 %
do 130	Vysoce nadprůměrná inteligence Snadno vystuduje vysokou školu, může dosáhnout vynikajících výsledků v tvůrčí a manažerské činnosti.	6 %
do 120	Nadprůměrná inteligence Vystuduje vysokou školu, při vysoké pracovitosti může získat mimořádné pracovní místo.	12 %
do 110	Vysoce průměrná inteligence Vysokou školu vystuduje jen s potížemi. Důsledností a pracovitostí může získat společenské zařazení předchozí kategorie.	25 %
do 100	Průměrná inteligence Dokáže absolvovat základní školu a dobře se uplatní ve středním postavení.	25 %
do 90	Slabě podprůměrná inteligence Dokáže absolvovat základní školu a dobře se uplatnit v manuálních profesích.	10 %
do 80	Nižší stupeň slabomyslnosti S problémy zvládne základní školu, úspěšný ve zvláštní škole.	10 %
do 70	Debilita, slabomyslnost Je-li dobře veden, zvládne zvláštní školu.	6,8 %
do 50	Imbecilita, střední stupeň slabomyslnosti Nevzdělavatelný, ale osvojí si sebeobslužné návyky.	2 %
do 20	Idiocie, těžká slabomyslnost Nevzdělavatelný a nevychovatelný.	0,2 %

Příloha č. 3 - Tabulka vývojových mezníků u běžného dítěte a nadaného dítěte (2015, Fořtík)

Vývojové mezníky	Normální vývoj	O 30% předčasný
<i>Hrubá motorika</i>		
Otočí se, převrátí.	3 měsíce	2,1 měsíců
Samo sedí.	7	4,9
Dobře stojí samo.	11	7,7
Samo chodí.	12,5	8,8
Vyjde schody.	18	12,6
Otočí stránky v knize.	18	12,6
Dobře běhá.	24	16,8
Skáče na obou nohách.	30	21
Jezdí na tříkolce s použitím pedálů.	36	25,2
Hází balon.	48	33,6
Poskakuje se střídáním nohou.	60	42
<i>Jemná motorika</i>		
Hraje si s chrástítkem.	3	2,1
Drží předměty mezi palcem a ukazováčkem.	9	6,3
Spontánně čmárá.	13	9,1
Nakreslí postavu se dvěma částmi těla.	48	33,6
Nakreslí rozeznatelnou osobu s tělem.	60	42
Nakreslí osobu s krkem, rukama a oblečením.	72	50,4
<i>Rozvoj jazyka</i>		
Hlasově odliší dva různé zvuky.	2,3	1,6
Řekne první slovo.	7,9	5,5
Reaguje na jméno.	9	6,3
Breptá s intonací.	12	8,4
Slovní zásoba 4-6 slov.	15	10,5
Jména předmětů.	17,8	12,5
Slovní zásoba 20 slov.	21	14,7
Spontánně kombinuje několik slov.	21	14,7
Používá jednoduché věty.	24	16,8
Používá osobní zájmena.	24	16,8

Příloha č. 4 - Koordinovaný mezinárodní systém podpory nadání a péče o nadané (zdroj: Koncepce podpory rozvoje nadání a péče o nadané na období let 2014 - 2020)

Příloha č. 5 - Tabulka speciálních pomůcek pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu nadání - 2. stupeň podpory (zdroj: www.msmt.cz/file/43344/download/)

K. Žáci s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu nadání - 2. stupeň			Normová finanční náročnost
K.II.1 Kompenzační pomůcky	K.II.1	0	
K.II.2. Speciální učebnice a pomůcky	K.II.2.1	Lupa	3 000 Kč
	K.II.2.2	Mikroskop	3 000 Kč
	K.II.2.3	Preparační soupravy	500 Kč
	K.II.2.4	Digitální fotoaparát	4 000 Kč
	K.II.2.5	Mapy	500 Kč
	K.II.2.6	Globus	1 500 Kč
	K.II.2.7	Dalekohled	2 000 Kč
	K.II.2.8	Modely vesmírných těles	2 000 Kč
	K.II.2.9	Elektronické a technické stavebnice	5 000 Kč
	K.II.2.10	Laminátor a laminovací fólie	4 000 Kč
	K.II.2.11	Kopírovací karta (do knihovny)	1 000 Kč
	K.II.2.12	Flipchart	3 000 Kč
	K.II.2.13	Průkazy do knihoven s on-line přístupy k odborným databázím	600 Kč
	K.II.2.14	Alternativní učebnice a učební texty	1 000 Kč
	K.II.2.15	Encyklopedie, atlasy a odborné slovníky	2 000 Kč
	K.II.2.16	Určovací klíče pro biologii a geologii	400 Kč
K.II.3 Softwarové vybavení	K.II.3.1	Výukové softwary	2 000 Kč
K.II.4. IT vybavení	K.II.4.1	Tablet	8 000 Kč
	K.II.4.2	Flash disk	1 000 Kč
	K.II.4.3	Promítací plátno	3 000 Kč

OTÁZKY DO ROZHOVORU:

1. Definujte pojem didaktické prostředky?

(př.: Materiální - učební pomůcky, metodické pomůcky určené učiteli, školní potřeby, výukové prostory a prostředí, originální a reálné skutečnosti, zobrazení a znázornění předmětů a skutečností, textové pomůcky, speciální pomůcky, vybavení, didaktická technika,...)

Nemateriální - vyučovací metody, organizační formy, vyučovací zásady)

2. Které nemateriální didaktické prostředky preferujete ve své výuce?

(př.: vyučovací metody, organizační formy, vyučovací zásady)

3. Využíváte materiální didaktické prostředky pro výuku?

4. Které materiální didaktické prostředky preferujete ve výuce?

(př.: učební pomůcky, metodické pomůcky určené učiteli, školní potřeby, výukové prostory a prostředí, originální a reálné skutečnosti, zobrazení a znázornění předmětů a skutečností, textové pomůcky, speciální pomůcky, vybavení, didaktická technika,...)

5. Jaký typ didaktických prostředků využíváte častěji? Proč? (materiální, nemateriální)

6. K jakým účelům využíváte ve výuce:

- učební pomůcky? Jak na to reagují žáci?

- metodické pomůcky určené učiteli? Jak na to reagují žáci?
- školní potřeby? Jak na to reagují žáci?
- výukové prostory a prostředí? Jak na to reagují žáci?
- originální a reálné skutečnosti (horniny, výrobky, jevy, zvuky)? Jak na to reagují žáci?
- zobrazení a znázornění předmětů a skutečností (modely, obrazy, ...)? Jak na to reagují žáci?
- textové pomůcky (učebnice, pracovní sešity, pracovní listy)? Jak na to reagují žáci?
- speciální pomůcky (stavebnice, ...)? Jak na to reagují žáci?
- prostředky didaktické techniky (dataprojektor, interaktivní tabule, zvuková technika, videotechnika, počítače, promítací plochy, stojany)? Jak na to reagují žáci?

7. Pozorujete pozitivní odezvu u žáků při zjednodušování a zefektivnění výuky pomocí všech typů didaktických prostředků?

8. Jste spokojená s rozsahem didaktických prostředků, které jsou vám nabízené ze strany školy?

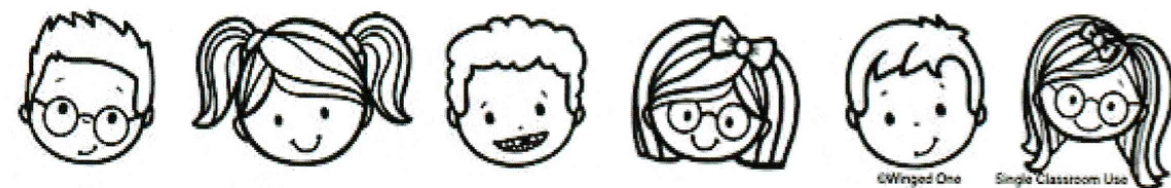

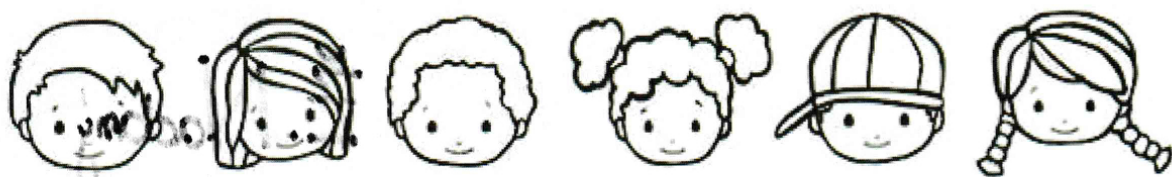
Co mi chybí v nynější třídě? (například: hry, knihy, PC, ...)

PC
TV
~~hry~~
knihy

Co bych si přál/a změnit v nynější třídě, kdybych si mohl/a vybrat?

LAVICE, VEĚIKOST (VĚTŠÍ) SAMOSTATNĚ LAVICE
VĚTŠÍ TŘÍDA

Jak si představuju svou vysněnou třídu? (nakresli)

INT. PERO

UČ STOL

PC STOL

koberce

©Winged One

Single Classroom Use

Moje třída

Co mi chybí v nynější třídě? (například: hry, knihy, PC, ...)

stolní hry, velkou nástěnkou, automat na svácnice,
malou skříňku do které bych si mohla dát
všechny svoje věci, interaktivní tabule, tablety
na učení, školní noviny

Co bych si přál/a změnit v nynější třídě, kdybych si mohl/a vybrat?

tabule na fixy, pohodlné židle

Anotace

Jméno a příjmení:	Bára Nováková
Katedra:	primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Martina Fasnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018
Název práce:	Komparace didaktických prostředků u žáků nadaných a běžné populace
Název v angličtině:	Comparison of the didactic instruments for talented students and mainstream population
Anotace práce:	Diplomová práce pojednává o mimořádně nadaných žácích a jejich vzdělávání. Zaměřuje se na využívání didaktických prostředků ve výuce a porovnává jejich využívání pedagogů u žáků nadaných a žáků běžné populace.
Klíčová slova:	Nadání, talent, nadaný žák, didaktický prostředek.
Anotace v angličtině:	The diploma thesis defines the highly gifted pupils and their education. It concentrates on the use of didactic tools. The main goal is to compare these tools and their use while teaching the highly gifted pupils and the pupils of common populace.
Klíčová slova v angličtině:	Ability, talent, gifted pupil, didactic tool

Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Tabulka IQ hodnot
	Příloha č. 2: Gágného diferencovaný model nadání a talentu.
	Příloha č. 3: Tabulka vývojových mezníků u běžného dítěte a nadaného dítěte
	Příloha č. 4: Koordinovaný mezinárodní systém podpory nadání a péče o nadané
	Příloha č. 5: Tabulka speciálních pomůcek pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu nadání - 2. stupeň podpory
	Příloha č. 6: Záznamový arch pokládaných otázek
	Příloha č. 7: Pracovní list vyplněný nadaným žákem
	Příloha č. 8: Pracovní list vyplněný žákem běžné populace
Rozsah práce:	80 stran
Jazyk práce:	Český jazyk